

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN A DIDAKTIKY DĚJEPISU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Církevní dějiny Příbramska v letech 1918 až 1950 na příkladu
koleje redemptoristů a sboru Církve československé**

**Ecclesiastic history of Příbram in the years 1918-1950 on the example of the
College of Redemptorists and the fellowship of Czechoslovak Church**

Vypracoval:

Ondřej Fúsík

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Dušan Foltýn

Studijní obor:

Angličtina – Dějepis

V Praze dne 21. června 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním bakalářské práce podle zákona č.111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

V Praze dne 21. června 2012

Poděkování

rád bych tímto poděkoval vedoucímu své práce Mgr. Dušanu Foltýnovi za jeho odborné vedení při zpracování této práce a jeho trpělivost, obětavost a pochopení. Také bych rád poděkoval Mgr. Martinu Jindrovi za jeho rady při hledání informací a jeho vedení Archivu pražské diecéze Církve československé husitské a rovněž bych chtěl poděkovat pracovnícím Státního okresního archivu Příbram za pomoc při zpřístupnění některých materiálů široké veřejnosti.

Cíl:

Cílem práce je pokusit se prokázat jak vypadaly regionální vztahy, respektive jejich vzájemné konflikty a to Církve římskokatolické a Církve československé na konkrétním případě Koleje Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele při kostele Nanebevzetí Panny Marii v Příbrami, známém jako Svatá Hora a sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra Církve československé na Březových Horách-Příbram, v rámci celorepublikového kontextu a to v letech 1919 – 1950. Vymezení tohoto období je však pouze orientační.

Anotace

Práce se snaží dokázat, jaké vztahy měla Církev římskokatolická s Církví československou v rámci struktur demokratické společnosti období první republiky a dokládá, že v prvních letech jisté napětí mezi těmito denominacemi, které se snaží dokázat na konkrétním případě a to sboru Církve československé Mistra Jakoubka ze Stříbra a Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele při kostele Nanebevzetí Panny Marie na Svaté Hoře u Příbrami. V dalších částech se pak snaží ukázat jak ono napětí mezi denominacemi následně chladne až k tragickým událostem druhé světové války.

Klíčová slova

Církev československá husitská*Církev římskokatolická* sbor Mistra Jakoubka ze Stříbra* Svatá Hora* redemptoristé*Matice Svatohorská*Příbram*Březové Hory*první republika*Prof. František Kalous*Dr. Karel Farský*Procházka

Annotation

This piece of work tries to understand relations between Roman Catholic Church and Czechoslovak Hussite Church in the context of the First Republic (period of Czechoslovak history in the years between 1918 to 1938) and further til the WWII and it tries to prove those conflict relations on two certain parishes: the Parish of Příbram of Czechoslovak Hussite Church, Mistr Jakoubek ze Stříbra and the Parish of Congregation of the Most Holy Redeemer at the Church of the Assumption of Our Lady on Sacramontana (Svatá Hora) in Příbram. It describes the conflict third decade of 20th Century and further it describes as the conflict weekend during the other years which led to tragic events of WWII.

Key words

Czechoslovak Hussite Church* Roman Catholic Church* Svatá Hora* Redemptorists* Matice Svatohorská* Příbram* Březové Hory* the Czechoslovak Republic* Prof. František Kalous* Dr. Karel Farský* G.A.Procházka

Obsah

Úvod.....	8
Kapitola 1 - Náčrt historického kontextu popisující stav církví před vznikem Československé republiky a vývoj náboženského života v první republice	9
Kapitola 1.1 - předpoklady vzniku Církve československé	9
Kapitola 1.2 - Vztahy Církve římskokatolické církve s československým státem	13
Kapitola 1.3 - Pravoslavná krize v Církvi československé a její malá reflexe v rámcí příbramské náboženské obce.....	16
Kapitola 1.4 - Situace církví v Příbrami před vznikem Církve československé	18
Kapitola 2 - Vznik Náboženské obce Církve československé versus Vznik Matice Svatohorské	19
Kapitola 2.1 - Vznik Náboženské obce Církve československé na Březových Horách.....	19
Kapitola 2.2 - Vznik Matice Svatohorské.....	32
Kapitola 3 - Klíčové události 30.let	42
Kapitola 3.1 - 100. korunovace blahosklonné Panny Marie Svatohorské.....	42
Kapitola 3.2 - Otevření sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra na Březových Horách	47
Kapitola 4 - Načrtnutí vývoje během druhé světové války a příchod komunismu. .	52
Závěr	56
Použité prameny a periodika	59
Použitá literatura	61
Přílohy:	62

Úvod

Následující práce je rozdělena do několika oddílů. Samozřejmě samotný rozsah zadání je nesmírný a přehled informací, které by se daly k danému tématu získat, je značně rozsáhlý, zejména v prvním desetiletí. Rozhodl jsem se tedy vytyčit vztyčené body, kde by se dalo očekávat nějaké napětí.

V první kapitole, kterou považuji za úvodní ve svém smyslu se snažím nastínit vývoj mladé Církve československé v rámci celorepublikového kontextu s některými konkrétními příklady z příbramského tisku, které se ovšem netýkají samotných příkladných náboženských společenstvech na Březových Horách a Svaté Hoře. Součástí první kapitoly je i zmínka o uspořádání náboženského života v Příbrami před vznikem samostatného československého státu.

Dále se také snažím nastínit vývoj poválečné Církve římskokatolické a její snahu o nalezení svého postavení v nově vzniklém československém státu.

V druhé kapitole se snažím vztyčit první stěžejní bod předpokládaného konfliktu. Jedná se o vznik samotné Náboženské obce Církve československé na Březových Horách a v Příbrami. Proti tomu je kladena snaha Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele na Svaté Hoře o založení organizace Matice Svatohorské, která se snaží o obrodu poutního místa. Opět i tyto události jsou podpořeny jejich reflexí místními periodiky.

Vývoj po vzniku a činnosti těchto organizací je jen načrtnut a to až k druhému vztyčenému bodu ten je pak popsán ve třetí kapitole.

Tímto bodem je právě reflexe dvou významných událostí. Tentokrátě obě události neproběhly v tak těsné časové blízkosti jako vzniky Církve československé v Příbrami a Matice Svatohorské, nicméně jsou časově v jednom desetiletí. Jedná se o oslavy 200. leté korunovace Milostné sošky Panny Marie ze Svaté Hory v roce 1932 a stavby kostela Církve československé na Březových Horách roku 1936.

Poslední kapitola se zabývá načrtnutím vývoje církevních vztahů za druhé světové války. Jedná se ovšem jen slabý náčrt a to z toho důvodu, že cílem této práce bylo především dokázat její vztahy s Československou republikou a mezi

samotnými denominacemi.

Za prvé ovšem Československá republika v březnu roku 1939 přestala de iure existovat a za druhé již nedocházelo k žádné konfrontaci mezi církvemi. Obě náboženská společenství měla totiž mnoho jiné práce s vyrovnáním s tragickými událostmi a rozhodně neměla čas na řešení vzájemných teologických sporů.

Kapitola 1 - Náčrt historického kontextu popisující stav církví před vznikem Československé republiky a vývoj náboženského života v první republice

Kapitola 1.1 - předpoklady vzniku Církve československé

Vznik Církve československé husitské by se dal přiřadit hned k několika datům jak to například činní i David Frýdl ve svém článku Zrod Církve československé vydaném v sborníku k devadesátiletému výročí právě této církve.

Především udává tři data a to 24. prosince roku 1919, kdy Karel Farský stejně jako mnoho dalších římskokatolických kněží sloužil na protest mši vánoční česky.

Za další datum by se dalo považovat 8. ledna léta páně 1920, kdy proběhla schůze Klubu reformního duchovenstva a byl odhlasován vznik Církve československé a posledním datem je možno uvést neděli 11. ledna roku 1920, kdy bylo stanovisko Klubu reformního duchovenstva vyhlášeno z kazatelny Svatomikuláškého chrámu na Starém Městě bývalým římskokatolickým knězem Emilem Dlouhým-Pokorným z kazatelny.¹

Než ovšem došlo k těmto datům a k reálnému vzniku Církve československé, které pak vedlo ke vzniku náboženské obce v Příbrami, je nutné popsat historický přehled vývoje náboženského myšlení a stavu církví před vznikem Československé republiky. Situace náboženského života v českém státě, jenž existoval v rámci habsburského mocnářství, byla velmi komplikovaná.

1 Frýdl, David: *Zrod Církve československé (husitské)*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str.17

Reformované církve v té době byly stále rozděleny na dvě konfese – a to na Církev augšpurského vyznání a na Církev helvetského vyznání. Vznik sjednocené reformované Církve českobratrské evangelické se totiž datuje až do roku 1919.

A tudíž nemohla vzniknout opozice římskokatolické moci. Dále samotné protestantské konfese si procházely hlubokou krizí vlastního myšlení. Snažili se totiž vyrovnat s odkazem liberalismu.² Je tedy možné se domnívat, že situace lidí s příklonem k reformačnímu úsilí nebyla jednoduchá a dalo by se předpokládat, že snaha o vytvoření nějaké alternativy, která by vzdorovala moci Církve římskokatolické, která díky habsburské moci tehdy měla silný monopol na náboženské myšlení českého národa v té době, nebyla možná.

Byla zde i tendence o určitou sekularizaci společnosti a to na základě vzniku nových vědních oborů, které stále více odporovaly nauce tradičních církví.

Neznamená to ovšem, že i v rámci samotných struktur Církve římskokatolické nebyla snaha o její vnitřní obrodu a pokus o sloučení myšlení teologického a vědeckého již dávno před první světovou válkou nejen u nás.

Naneštěstí oficiální struktury Církve římskokatolické církve byly v té době velmi konzervativní a měly přesně opačnou tendenci.

Lze to vidět právě na rozhodnutí papeže Pia IX., na jeho vyhlášení *dogmatu o Neposkrvněném početí Panny Marie* (rok 1854), na vydání encykliky *Quanta cura*, která odmítala jakýkoliv dialog s moderním myšlením a „v této souvislosti je nutno chápat i vyhlášení dogmatu o neomylnosti papeže v záležitostech víry a morálky 18. července 1870“.³

To rovněž v německy hovořícím prostředí vyvolalo vlnu nevole a vznik Církve starokatolické, která ovšem v českém prostředí měla malou odezvu.⁴

Nicméně co mělo velikou odezvu mezi teology v Čechách bylo myšlení katolické moderny a její pokus o to, aby nůžky mezi myšlením vědeckým a bohoslovím se postupně zavřely.⁵

2 Tonzar, David: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Karolinum, Praha 2002 str.27

3 Bělina, Pavel. Kaše, Jiří. Kučera, Jan P.: *České země v evropských dějinách*; díl třetí 1756-1918. Paseka, Praha Litomyšl 2006 str. 212 - 213

4 Veverková, Kamila: *Kořeny a historický vývoj; Osvícenství a modernismus*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str. 13

5 Kučera, Zdeněk.: *Ke kořenům teologie církve radikálního modernismu*. edice Pontes Pragensis,

David Frýdl ve svém příspěvku specificky vymezuje dobu počátku uvědomění českých kněží revolučním rokem 1848. Dle jeho mínění lze onu dobu právě datovat „do doby společenského a náboženského uvolnění, k němuž se otevírala cesta v událostech revolučního roku 1848.“⁶

Vznikl tak klub reformního kněžstva Jednota. Jednalo se o organizaci, která se snažila svoji publikační činností prosadit své ideály.

Zejména se jednalo o již výše popsanou touhu smířit vědu s teologií, dále smířit církev s demokratickou společností, změnu o vztahu k celibátu, používání národního jazyka v liturgii, prohloubení teologického vzdělání kněží, snaha o řešení sociálních otázek a naposledy důraz na přímou účast laiků na formování církve.⁷

Záhy ovšem vznikl tlak z vyšších míst, aby modernistické myšlení bylo zakázáno. To se nakonec opravdu stalo roku 1907.⁸ O tom, že ovšem modernistické myšlení v církvi i přes oficiální zákaz dále existovalo, svědčí především události, které přicházejí v roce 1918 a vedou ke vzniku samotné Církve československé.⁹

Se začátkem první světové války se situace nespokojenosti zhoršila. Společnost byla značně šokovaná chováním mnohých římskokatolických kněží v řadách rakouské armády. Především šokující musela pro ně být snaha o svěcení vojenského materiálu, které bylo z jejich pohledu proti samotné myšlence křesťanství, neboť se nejednalo o nástroje sebeobran, ale hrubého útoku a vraždění.¹⁰

Je tedy nasnadě, že poválečné získání nezávislosti pro československý stát vedlo i k myšlence o úplné oddělení českého katolického prostředí od struktur Říma.

Heslem té doby se stalo „že po Vídni musí být odsouzen i Řím“¹¹

Právě prvním krokem vzniku Církve československé bylo obnovení Jednoty

Brno 2001 str.11

6 Frýdl, David: *Zrod Církve československé (husitské)*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str.17

7 Tonzar, David: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Karolinum, Praha 2002 str. 25

8 Stalo se tak na základě dekretu papeže Pia X. *Lamentabili Sane Exitu*, encyklikou *Pascendi Dominici Gregis* a později to bylo ještě potvrzeno vyžadovanou antimodernistickou přísahou *Sacrorum antistitum*. Viz. Tonzar, David: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Karolinum, Praha 2002 str. 26

9 Veverková, Kamila: *Kořeny a historický vývoj; Osvícenství a modernismus*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str. 16

10 Tonzar, David: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Karolinum, Praha 2002 str. 40

11 Smékal, Bedřich: *Kapitoly z českých a slovanských církevních dějin*, in: Franzen, August: *Malé dějiny církve*; Třetí vydání. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006

katolického duchovenstva. Ti následně vypracovali program¹², Obnova církve katolické v Československé republice, který se snažili reprezentovat papeži Benediktu XV. Jejich požadavky ovšem byly striktně zamítnuty.

To vedlo k rozdělení Jednoty na dva proudy. Jeden, který měl tendenci se podřídít Římu a druhý, který začal jednat radikálně. Tato frakce pak přijala jméno Ohnisko. Někteří kněží nastoupili tzv. cestu „via facti“, tedy rozhodli se jednat podle svého programu. Zrušili mezi sebou celibát a začali se ženit. To ovšem nedobře působila na českou společnost. V té době byl na arcibiskupský pražský stolec pak jmenován Msgre. Dr. František Kordáč, osobnost výrazně protireformní. To jen nakonec urychlilo proces vzniku nové církve¹³.

Nakonec 8. ledna 1920 byl koncept nové církve odsouhlasen, přestože se většina řečníků vyslovila proti odluce od nadnárodní církve římské.¹⁴

Církev měla zpočátku veliké těžkosti. Nicméně záhy se jí dostalo veliké podpory z řad českého lidu, který právě se přikláněl k myšlence národní církve.

Dostalo se jí i podpory prvního prezidenta Tomáše G. Masaryka, o čemž svědčí i později příbramský tisk. V politickém nezávislém týdeníku *Horymír* z roku 1921 je zmínka v 42. čísle o tom, jak se prezident setkal v Brně se šestičlennou deputací Církve československé, ke kterým se vyjádřil těmito slovy: „Mohu Vás ubezpečiti – a jsem přesvědčen, že už to víte – že stopuji všechna náboženská hnutí s velkou sympatií. Také poměry, z nichž se Vaše církev rodí, mám stále na mysli. Vztýčujete velmi krásný program, jsem přesvědčen o Vaší loyálnosti a buďte přesvědčeni, že budu Vás dle ústavních práv vždy podporovati.“¹⁵

12 *Obnova církve katolické v Československé republice*; návrh Jednoty československého duchovenstva v Praze. Nákladem Jednoty československého duchovenstva, Praha 1919; dokument byl vytvořen reformními kněžími a to především Jindřich Šimon Baarem a Xaverem Dvořákem, František Teplý i již zmiňovaný Matěj Pavlík a další. Dle Frýdla ovšem kněží „podlehli idealismu přesvědčení, podle kterého budou církevní reformy proveditelné, pokud za nimi budou stát přesvědčení lidé z československého kléru.“ viz. Frýdl, David: *Zrod Církve československé (husitské)*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str. 22. Nicméně ona snaha nebyla vyslyšena. Jednota dokonce poslala výpravu do Říma, která přednesla své požadavky. Ty však když byly „představení papeži Benediktu XV. (vlastním jménem Giacomo della Chiesa 1854 – 1922) ... na ně údajně odpověděl strohým *indiscutabile*.“ Viz tamtéž str. 22 (citace zkrácena)

13 Tonzar, David: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Karolinum, Praha 2002 str. 45

14 Viz.: Frýdl, David: *Zrod Církve československé (husitské)*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str.22-29

15 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51., číslo 42., ze dne 15. října 1921

O tom, že úspěch Církve československé se pomalu jistě dostavil svědčí i další článek z příbramského místního tisku. V *Naší Obraně* ze dne 20. ledna 1922 je v rubrice „Různé“ další reference na počet členů v různých církvích. Jedná se o záznam z sčítání lidu. V Praze je pak doloženo, že počet katolíků klesl na 58%, zatímco evangelické církve zdvojnásobili svůj počet na 30 tisíc příslušníků. V případě Církve československé je to pak 85 tisíc a bez žádného vyznání je něco kolem 128 tisíc lidí. Velkým překvapením pak bylo, že v okrese Praha venkov se nacházelo 90 tisíc věřících nové československé denominace. O počtu římsko-katolíků se pak zde neuvádí.¹⁶

V další rubrice je pak výzva Městské rady pražské, aby „příslušný farář ručil za to, že v kostele nebude prováděna ani politická agitace ani agitace proti jiných náboženským společnostem.“¹⁷

Z toho jasně vyplývá, že právě podobná agitace se musela uskutečňovat. Je tedy na snadě, že napětí mezi různými konfesemi, které se programově proti sobě stavěli, museli proti sobě vést určitý agitační boj a zároveň, že otázka náboženství byla v první republice úzce spjatá právě s otázkou jak národnostní tak zároveň silně politickou. Jak dokládá i tato práce později, je na snadě, že národní demokraté¹⁸ měli tendenci se spíše odvolávat na katolickou stranu, oproti tomu Církev československá měla podporu spíše socialistů (viz níže).

Kapitola 1.2 - Vztahy Církve římskokatolické církve s československým státem

Tyto tendence oprostit se od římsko-katolicismu a jeho navázanosti na původní strukturu habsburského mocnářství samozřejmě postihly i vztahy Církve římskokatolické s československým státem a zasáhly i vlastní strukturu jednotlivých arcibiskupství.¹⁹

16 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 3, Příbram 20. ledna 1922

17 Tamtéž.

18 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 5, Příbram 3. února 1922

19 Podobné tendence lze nalézt i v denním tisku. Například v *Nezávislém politickém týdeníku Horymír* v prvním čísle roku 1921 ze dne 1. ledna 1921 je uveden malý článek, jenž odsuzuje

Některé tyto napjaté vztahy lze již zaznamenat i před vznikem vlastního československého státu, kdy někteří národnostně uvědomělí Češi měli tendence se odvracet od katolicismu.

Ne ovšem pro všechny Čechy symbolizovala Církev římskokatolická popření jejich národnostní identity. Jistou protiakcí na vymezení Sokola, který byl zřejmě chápán jako národní organizace, byl pak vznik podobné pro katolicky orientované organizace Orel. Jistou tendenci můžeme nalézt i v příbramském tisku. V novinách *Spravedlnost* se píše o vzniku organizace Orel na Příbramsku. Týdeník *Horymír* je v tomto článku obviněn z toho, že organizaci Orel předpovídá krátkou existenci a je zde zdůrazněno že „Orel vašemu spolku konkurenci dělat nebude.“²⁰

Není pochyb, že se tímto myslí právě organizace Sokol. Lze se domnívat, že organizace Sokol musela mít jisté zastoupení na Příbramsku. Jak Příbram tak Březové Hory totiž mají své vlastní sokolovny.

Napjaté vztahy mezi Československem a Církví římskokatolickou následně vyústily až na pole diplomatické. Sociální demokraté a socialisté vystoupili s návrhem na zavedení svátku Mistra Jana Husa. Proti tomu samozřejmě radikálně vystoupili katolicky orientovaní lidovci.

Roku 1925 se pak oněch svátků zúčastnil dokonce prezident Masaryk, který na Pražský hrad nechal vyvěsit dokonce i husitskou vlajku. Odpovědí Vatikánu, jakožto politické síly, pak bylo přerušení diplomatických styků²¹.

Celý problém byl pak dlouhodobě řešen českou diplomacií, která se chtě nechtě pod tlakem dané politické situace a přiznání faktu, že katolická církev je stále jedním z nejsilnějších činitelů náboženského života v Čechách, nemohla určitému srovnání vztahů vyhnout. Přestože v té době nová československá konfese dosahovala rovněž značných čísel.

K řešení se došlo až roku 1928, kdy se mezi Dr. Eduardem Benešem a

jednoho „pastýře římského“, tedy kněze z nejmenované Příbrami blízké fary, který byl zároveň Němec. Autor doslova proklamuje, že by neutočil na jeho původ: „Daleci jsme toho, abychom mu vytýkali jeho původ.“ Negativně však hodnotí jeho politickou činnost: „neboť od posledních voleb se vrhl do politického života jako zuřivý bojovník klerikální.“ A článek je ukončen lehkou ironií: „Němec a římský bojovník!“ in: *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51., číslo 1., ze dne 1. ledna 1921

20 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 14, číslo 30, Příbram ze dne 30. srpna 1920

21 *Dějiny zemí Koruny české II*; třetí vydání. Paseka, Praha, Litomyšl 1995 str.179

kardinálem Gasparrinem podařilo vyjednat podepsání *Modi vivendi*, čímž prakticky došlo k obnovení diplomatických styků²².

Podobně jako lze najít záznamy o celorepublikovém vývoji Církve československé v příbramském tisku, lze i dokazovat společenský postoj příbramských občanů a chování československého státu vůči Římu. Za příklad nám může být *Naše Obrana*, týdeník vydávaný Československou sociálně demokratickou stranou dělnickou. V čísle 12 z 24.března roku 1922 na druhé straně nalezneme přímo celou rubriku věnovanou Církvi římskokatolické. Článek je samozřejmě silně protikatolický a proto i název rubriky je hanebný „Z klerikální kuchyně“.

Kromě toho, že jsme informováni, že si papež pořídil nový osobní biograf, či o deviantním chování pátera Raška z Kozlovic, který pohlavně zneužil a nakazil dvanáctileté děvče, se zde dozvídáme velmi zajímavou informaci, která svědčí, o tom že stát nezanevřel na římskou církev.

Doslova tam stojí, že „Římská církev, vlastníci miliardové majetky, dostala od našeho státu na rok 1922 devadesát milionů Kč. Národní Církev československá dostala 80.000 Kč. Tedy jeden milion příslušníků Církve československé dostalo tisícstodvacetkrát méně,“ a končí se slovy ironickými „Rovné právo všem. Řekl president.“²³

Zajímavým faktem, kterým se zde dozvídáme je pak počet příslušníků Církve československé a to jeden milion za dva roky svého působení.

Za zmínku ještě stojí několikéré kroky Církve římskokatolické, kterými se snažila uklidnit český národ. Dne 20. května 1920 vyšel v pro-katolickém tisku *Spravedlnost* na titulní straně článek, ve kterém Svatý Otec Benedikt XV. promlouvá k českému národu. V tomto článku je zdůrazněno poslání Říma jako universální svrchované moci, která zastupuje Krista na Zemi. Jako reakce na výpovědi o tom, že zbavil-li se český národ Habsburků, měl by se také zbavit Říma, je naspáno: „Jest to právě Řím a sv. Otec, který je si vědom dobře svého poslání Kristem mu daného, jež je určeno pro všechny národy celého světa, a tudíž i pro

22 *Nóta československé vlády ze dne 29. ledna 1928, zaslaná Vatikánu ministrem věcí dr. Edvardem Benešem* in: Bednář, František: *Sbírka zákonů a nařízení ve věcech náboženských a církevních*.

Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, Praha 1929

23 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, číslo 12, ročník 22, Příbram 24. března 1922

národ český.“²⁴

Je zde také poznamenáno, že sv. Stolec uznal Československo a je důrazně zmíněn Eduard Beneš, který prohlásil, že „sv. Stolicе zachovala se během války k našemu národu blahovlnně a korektně.“²⁵

Papež Benedikt XV. následně povolil i český a staroslovanský jazyk v liturgii. Samozřejmě to byla jedna z hlavních výtek nové Církvі československé a na tu musela Církev římskokatolická také nějak reagovat. Bylo tedy povoleno opakování zpěvu „epištoly a evangelia v řeči lidové a to tehdy i když se nekoná kázání k lidu“. Dále bylo povoleno „používat mateřštiny při křtu a svatbě a modlitby za zemřelé.“²⁶

Staroslovanského jazyku pak za přísných podmínek bylo možno používat při významných svátcích českých světců a to sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava, sv. Ludmily a dalších. Byla ovšem vymezena i místa, kde se tak smělo konat a to na Velehradě, Sázavě, Emauzském klášteře, na Vyšehradě a v kapli svatého Václava a u hrobu svatého Jana Nepomuckého ve velechrámu svatého Víta, v kostele svatého Jiří na Pražském hradě. Pro nás je ovšem význačné, že bylo také povoleno sloužit staroslovanskou mší i na Svaté Hoře u Příbramě.²⁷

Tato snaha musela mnohým věřícím stačit. Určitě se jednalo o veliký ústupek ze strany svatého Stolce a v řadách mnohých katolíků to muselo zvýšit národní sebevědomí. Bohužel tato snaha přišla pozdě a vzniku nové Církvě československé se již nezabránilo. Je více pravděpodobné, že i kdyby ony ústupky přišli dříve vzniku nové denominace by beztak došlo. V očích původních katolických modernistů ony ústupky musely být beztak nedostatečné.

24 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 14, číslo 21, Příbram 30. května 1920

25 Tamtéž.

26 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 14, číslo 25, Příbram 17. června 1920

27 Tamtéž.

Kapitola 1.3 - Pravoslavná krize v Církvi československé a její malá reflexe v rámci příbramské náboženské obce

Církev československá ovšem tehdy řešila zcela jiné problémy. Zatímco v řadách vlády, která v té době vládla jako všennárodní koalice, se objevovali tendence národně orientovaných socialistů a katolicky orientovaných lidovců stát proti sobě i Církev československá neměla zcela vyřešené spory ve vlastní ideologii. Objevila se zde tzv. Pravoslavná krize.

Její počátky by bylo možné datovat již do samotného vzniku církve roku 1920. Nová církev totiž ve svém vlastním programu musela řešit mnoho teologických otázek. Jednou z nejpřednějších pro ně byl boj o navázání na Cyrilometodějskou tradici a získání apoštolské posloupnosti. Objevily se zde snahy o získání svěcení biskupů a kněží právě od Pravoslavné církve.

Dokonce k několika vysvěcením došlo. Za prvního biskupa Církve československé byl totiž vysvěcen právě pravoslavným biskupem ze Srbska Matěj Pavlík a to jako biskup Gorazd.

Naneštěstí si Pravoslavná církev začala klást požadavky ve kterých očekávala, že se nová církev podřídí pravoslavným dogmatům. To se samozřejmě nelíbilo určitému radikálnímu křídlu, které stále očekávala, že si půjde Církev československá vlastní cestou.²⁸

Vše nakonec vyvrcholilo v roce 1926, kdy došlo k formálnímu vzniku Pravoslavné církve v českých zemích do jejíž čela byl dosazen právě biskup Gorazd II.²⁹, z dějin především známý později jako mučedník – byl totiž umčen nacistickou mocí jako pomocník parašutistů, kteří spáchali atentát na Heydricha.

Přesto určité dědictví pravoslaví zůstalo v rámci Církve československé po celou dobu první republiky.

Svědectví o tom nám dává nejenom její specifické uspořádání liturgie, která

28 Kaňák, Bohdan. Červený, Vladimír: *Zápas o ideovou orientaci (1920 – 1924)*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str.31-42

29 Tamtéž.

svými určitými zpěvy a modlitbami odkazuje na liturgii svatého Jana Zlatoústého,³⁰ či křížováním po pravoslavném způsobu, ale lze i dokázat konkrétně na později vybudovaném příbramském sboru Církve československé – kostelu mistra Jakoubka ze Stříbra z roku 1936.

V samotném kněžišti kostela je dodnes instalovaný světelný kříž, jenž je trojitý podle ortodoxního vzoru.

O ovlivnění pravoslavím svědčí i znak církve, který byl tehdy používán. Opět se jednalo o trojitý ortodoxní kříž, jenž v návaznosti na husitskou tradici (či pozdější a i tradici světového reformačního úsilí) vystupoval z kalicha.

A v neposlední řadě stojí za zmínku, že i první příbramský farář Církve československé prof. František Kalous byl vysvěcen pravoslavným knězem Dositejem, původem z Jugoslávie.³¹

O tom, že příbramské prostředí, zejména prof. Kalous, bylo ovlivněno ortodoxií svědčí i fakt, že ve svých vzpomínkách z 9. února 1923 zmiňuje, že studuje srbochorvatský jazyk a nezapomene se osočit i za „špatného žáka“, tím, že se studiu z časových důvodů nestíhá toliko věnovat.³²

Kapitola 1.4 - Situace církví v Příbrami před vznikem Církve československé

Příbram je příznačná především tím, že se jedná o dvě města, která se postupně sloučila dohromady. Jedná se o vlastní historickou Příbram, královské horní město z

30 Butta, Tomáš: *Bohoslužebný život Církve československé husitské*, in: *90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010 str.177

31 Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.26

32 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 9. února 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé církve (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.32; originál je v Archivu pražské diecéze v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

rozhodnutí císaře Rudolfa II. 20. listopadu 1579³³ a Březové Hory, královské horní město z rozhodnutí císaře Františka Josefa I. 19. ledna 1897.³⁴ Což vedlo k tomu, že spojené město mělo dvě historická náměstí a tudíž i dva hlavní kostely a to kostel sv. Jakuba mladšího na současném náměstí T.G.Masaryka a kostel sv. Vojtěcha, jenž se nachází na současném březohorském náměstí.

Březové Hory pak vynikaly ještě menším, však historicky starším kostelem sv. Prokopa, kde dnes sídlí Pravoslavná církev v českých zemích, v době před druhou světovou válkou byl používán Církví římskokatolickou především ve spojitosti s Prokopovskými poutěmi, na jejíž tradici se později navázalo po sametové revoluci.

Malé prostranství před zmíněným kostelem sv. Prokopa, jako místo zeleně, bylo pak chvíli využíván i později vzniklou Církví československou. Zdárným příkladem je návštěva druhého patriarchy Gustava Procházky na Březových Horách dne 29. května 1932.³⁵ Tedy v době, kdy Církev československá neměla postavený vlastní kostel, který byl dostavěn a otevřen až roku 1936 (viz. Třetí kapitola).

Místo bylo československou denominací využíváno především tím, že se tam také nalézají boží muka.

Oproti tomu na opačné straně údolí stojí významná basilica minor a klášter Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele a to kostel Nanebevzetí Panny Marie, místně známý jako Svatá Hora, významné poutní místo.

Tím nám byl předložen obraz toho, že v době před vznikem československého státu byla Příbram striktně svým náboženským životem orientovaná na Církev římskokatolickou. Přesto z následujících událostí se dá usuzovat, že ne veškerá populace města Příbram byla s navázaností svého náboženského života na Řím zcela spokojena a pravděpodobně doufala v jistou národnější alternativu.

Tou onou alternativou se právě mohla stát nově vznikající Církev československá.

Kapitola 2 - Vznik Náboženské obce Církve

33 Velfl, Josef: *Příbram v průběhu staletí*; Městský úřad Příbram, Příbram 2003 str. 33

34 Tamtéž, str. 81

35 Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.37

československé versus Vznik Matice Svatohorské

Kapitola 2.1 - Vznik Náboženské obce Církve československé na Březových Horách

Jak již bylo popsáno výše je více než pravděpodobné, že snahy o obrodu církevního života a snaha o navázání na národnostní hrdost musely zasáhnout i podbrdskou kotlinu. První jednotlivé kroky, které ovšem vedly ke vzniku myšlenky na založení náboženské obce v Příbrami, respektive na Březových Horách, musely vyvstat hned v počátcích celého hnutí. Z fotografií, které se dochovaly na farním úřadě je jasné, že již v únoru roku 1921 se na Březových Horách konaly bohoslužby před výše zmiňovaným kostelem sv. Prokopa. Nevedl je nikdo jiný než budoucí první patriarcha Církve československé Dr. Karel Farský.³⁶ Dané bohoslužby se také zúčastnil i pozdější první farář Náboženské obce Příbram – Březové Hory prof. František Kalous. Záznamy o tom naštěstí máme v přímém svědectví prof. Kalouse, který během svého pozdějšího působení si psal své vzpomínky, jež nazval Zápisky venkovského kněze, či na fotografiích (viz. Přílohy).

Nemusíme se ovšem spoléhat jen na svědectví prof. Kalouse, ale i na místní tisk.

V Příbrami v té době totiž vycházelo několik periodik. Jednalo se zejména o politicky zaměřené tiskoviny, které kopírovali tehdy politickou situaci v celé Československé republice.

Zejména zde vycházeli tři významné týdeníky. Sociální demokraté vydávali *Naši Obranu*, lidovci vydávali týdeník *Spravedlnost* a nakonec velmi významným periodikem byl *Horymír*, který byl oficiálně nezávislý do roku 1922. Nicméně 1.ledna 1922 se deník přiklonil k Národně demokratické straně.³⁷

Tato periodika samozřejmě stála názorově proti sobě, již z jasného rozdílného

36 Fotografie jsou nyní uloženy v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy bez katalogového čísla. V současnosti archiv pak zpravuje Mgr. Martin Jindra, který dané fotografie získal z farního úřadu Náboženské obce Církve československé husitské Příbram.

37 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 52, Příbram 24. prosince 1921

politického zázemí. Politický život byl napojen i na struktury náboženské. Týdeník *Spravedlnost* byl přikloněn k Církvi římskokatolické. Ostatní deníky se přikláněli k novým církvím, které zdůrazňovali národnostní zaměření. To jim ovšem nevadilo ve vzájemném obviňování z „klerikalismu“ či z nevhodných politických postojů, jak bude dokázáno níže.

Jako důkaz o tom, že lidovecký tisk brojil proti nové církvi nám poslouží hned série článku z roku 1921. Například dne 3. března vychází hned na titulní straně *Spravedlnosti* článek, který se zaobírá příjezdem Dr. Karla Farského do Příbrami. Doslova se článek jmenuje „Dr. Farský na Příbramsku“ a je mu věnována značná pozornost. Jak tisk informuje, Dr. Farský přijel do Příbrami již podruhé a to na požádání prof. Kalouse. Celý článek je tendenčně napsán. Hned v prvních řádcích je napsáno, že Karel Farský do Příbrami přijel, „aby proti katolické církvi šťval a náboženské přesvědčení katolíků hanobil a v posměch uváděl.“ Je zde vykreslen jako cynik a „zarputitel.“³⁸

V článku je také kritizován jeho postoj k víře v trojiční dogma. Je pravdou, že v této nové radikální době se Církev československá odpoutala od tradičního chápání křesťanského a v souladu se svými novými myšlenkami se snažila zdůraznit sociální aspekt křesťanské víry.³⁹ Na základě tohoto by šlo ještě dále podpořit proč tolik levicově smýšlejících lidí se k nové církvi přidávalo nebo s ní alespoň sympatizovalo.

Dále v článku je Karel Farský obviňován z toho, že si dělá „záľusk na Svatou Horu“ či chrám Sv. Víta. Údajně se jeho proslovu zúčastnilo i několik věrných katolíků, kteří jeho „jízlivosti“ krotili.⁴⁰

Nejzajímavější je ovšem ona určitá interakce. Autoři článku, kteří ovšem se přímo pod článek nepodepsali, popisují, že v Příbrami přívrženci Farského měli náladu „velice bojovou,“⁴¹ a je zde i popsán případ, že „jakýsi Tichý měl u sebe i nůž a mohla tedy téct i krev.“⁴² Je jasné, že k žádným násilnostem přímo nedošlo a

38 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 15, číslo 9, Příbram 3.března 1921

39 Kučera, Zdeněk: *Trojiční teologie*. Edice Pontes Pragensis, Brno 2002 str. 118 - 133

40 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 15, číslo 9, Příbram 3.března 1921

41 Tamtéž.

42 Tamtéž.

je zcela možné, že onen nůž byl v davu čistou náhodou. Je zde i nařčena policie, která „nejednala nestranně“ a vystoupila proti katolíkům.⁴³

Jak ovšem dokazují pozdější vzpomínky z druhé strany, které jsou popsány níže, je zcela možné, že k tomu policie měla důvod, aby zakročila proti katolické straně. Je zcela objektivní se domnívat, že napětí, které v té době mezi oběma stranami bylo, muselo eskalovat do určitých přinejmenším pokusů o násilí na obou stranách. Je také jasné, že toto pro-katolicky smýšlející tisk ve svém článku nepřipustí.

Je obviněna i vláda, která údajně „nad odpadlíky drží ochranou ruku.“⁴⁴ Musíme v tomto jistě připustit, že i sám prezident Masaryk se k nové denominaci byl nakloněn, jak je ostatně napsáno v první kapitole.

Společnost, která se přišla na Farského podívat, pak byla především dle katolického listu, banda „dětí, výrostků a žen.“⁴⁵

Farský se také měl dopustit toho, že několikrát pourážel Svatou Horu a její význam. Dokonce prý Farský uvedl, že dvě ženy přestoupili do Církve československé z toho důvodu, že byly na Svaté Hoře při zpovědi „znemravňovány.“⁴⁶ Proti tomu však vystoupila katolická strana, která se v menšině jednání zúčastnila pod vedením pana Svatouška.

V desátém čísle týdeníku *Horymír*, který vyšel 5. března roku 1921, můžeme následně nalézt připomínku v jakém stavu se nacházela společnost ve vztahu k náboženství. I v Příbrami a jejím okolí byla stejná tendence jako v celé Československé republice. V té době docházelo k onomu rychlému odlivu věřících z římské církve a to z především výše popsaných důvodů. I v Příbrami muselo docházet u řad pro československy smýšlejících občanů k potřebě se odloučit od starých struktur rakouského mocnářství, které jako v symbolu spatřovali v římské denominaci.

Doslova je v článku uvedeno, že kolem tři tisíc osob se odhlásilo z řad Církve římskokatolické. Dále se píše, že „větší část přestoupila k Církvi československé, další část k Církvi českobratrské evangelické a to hlavně na Dobříšsku – a zbytek

43 Tamtéž.

44 Tamtéž.

45 Tamtéž.

46 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 15, číslo 9, Příbram 3.března 1921

pak zůstal bez vyznání. Mnohé obce jsou, že v nich občanstvo hromadně ohlásilo svoje vystoupení z Církve římskokatolické a naproti tomu zase jsou mnozí jednotlivci, kteří za nedlouho po vystoupení z církve ohlásili u zdejší okresní policejní správy, že znovu přihlašují se k Církvi římskokatolické.⁴⁷

Na tuto dobu také vzpomíná druhý farář Náboženské obce na Březových Horách pozdější farář Jiří Vítek,⁴⁸ který před odchodem prof. Kalouse byl jeho věrným pobočníkem, ve svém proslovu z roku 1941 k dvacetiletému jubileu kněžství bratra Františka Kalouse vzpomíná těmito slovy: „Náboženská obec Příbram patřila k počátku k rozsáhlé farnosti tmáňské, kterou duchovně vedl jeden z prvních našich kněží bratr Antonín Koula. Příbramském kraji se hnutí naší církve velmi rychle rozrůstalo. Do naší církve se hlásili nejenom příslušníci měst, nýbrž i ze sousedních vesnic, většinou horníci a dělníci. Zvláště když náš kraj navštívil v únoru 1921 náš první patriarcha Dr. Karel Farský, bylo zaznamenáno nejvíce přístupů k naší církvi a to v letech 1921 až 1927.“⁴⁹

Tato vzpomínka nám také osvětluje proč tisk, který zastupoval sociální demokracii pochvalně popisoval Církev československou. Za prvé v řadách církve se nacházelo mnoho horníků a dělníků a programově nová církev deklarovala právě národnostní zaměření a to už samotným jménem.

Nezůstalo ovšem jenom u bohoslužeb. Nová církev ihned zaujala i učitelský úřad.

O tom tentokrátě svědčí další článek z rubriky denní zprávy z týdeníku *Horymír*. Dle článku vede náboženskou výuku prof. Kalous a to v Příbrami v budově

47 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 10., Příbram 5. března 1921

48 Jiří Vítek se narodil 7. července 1903 jako syn horníka Františka Vítka a švadleně Anně, rozené Peškové. Byl rodilým Příbramákem. V sedmi letech utrpěl vážný úraz páteře a následně trpěl vážným hendikepem. Nejdříve studoval na příbramském gymnáziu a následně po vzniku Církve československé se rozhodl pro studium bohosloví. Po studiích se vrací do Příbrami a spolu s profesorem Kalousem zde slouží jako katecheta. Po odchodu prof. Kalouse přebírá správu březohorské náboženské obce – do Příbramské je pak ustanoven jeho blízký přítel Mgr. František Božovský. V 27. března roku 1958 pak náhle umírá. viz. Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.50-51

49 Originál této promluvy je v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy bez katalogového čísla. Její přepis byl uveřejněn v plném rozsahu in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.52

gymnázia od 4-5 hodiny odpolední a v neděli 8 do 9.15 a to žáky a žákyně škol středních a městských a od 9.15 do 11 hodin dopoledne žáky a žákyně škol obecních. Na Březových Horách pak učil v úterý mezi 3 a 5 odpolední v budově měšťanské školy. V nedalekém Milíně vyučoval pak od mezi 4 a 5 hodinou odpoledne. Rodiče byli, jak článek nabádá, na výuku svých dětí dokonce vítáni.⁵⁰

Jak je vidno, nová církev tedy opravdu v počátcích začala velmi rychle působit na Příbramsku. Nejenže zaplnila poptávku po nové nezávislé církvi, ale zároveň začali rychle s osvětovým programem, který předkládala společnosti v podobě svého světonázoru a již od počátku si byla vědoma, že tak musí učinit od té nejmladší generace.

Neomezila se však jenom čistě na vyučování mládeže. Její silou byl i jistý sociální aspekt. Důkaz o této sociální činnosti Rady starších Církve československé vůči té nejmladší generaci nalezneme v týdeníku *Naše Obrana*. Na druhé straně týdeníku ze dne 13. ledna se dočítáme, že byla uspořádána vánoční nadílka pro školní mládež ze slabších sociálních vrstev na Březových Horách. Děti byly zaopátrány především oblečením. Pravděpodobně, aby církev podpořila důvěru dětí, se hlavní slova při předávání ujal Karel Valta, místní učitel a člen církve, který k nim promluvil o významu Štědrého večera.⁵¹

Tento článek je pro nás také přínosný zmínkou, že „v té době náboženská obec zatím žádného majetku.“⁵² Není o tom pochybu. Nová církev nemohla ve svých počátcích opravdu disponovat žádnými finančními prostředky. Musela si v té době pravděpodobně vystačit jenom z darů svých věřících.

Její situace byla také stížena tím, že neměla ani svůj řádný liturgický prostor a je více či méně pravděpodobné, že se v té době musela uchýlovat do jakéhokoliv možného prostoru. I tuto otázku se ovšem náboženská obec v Příbrami snažila vyřešit.

Na tento fakt nás upozorňuje článek tentokrát z *Horymíra*. Rada starších Církve československé požádala obecní zastupitelstvo Příbramě, aby se směli scházet v kostele sv. Jakuba na náměstí. Žádost byla prozatímní a Rada starších očekávala, že

50 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 12, Příbram 19. března 1921

51 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 12, Příbram 13. ledna 1922

52 Tamtéž.

by jim kostel byl zpřístupněn buď jednou za čtrnáct dnů nebo každou neděli mezi 8 až 11 hodinou dopolední.⁵³

Tento požadavek zřejmě vycházel z pocitu československé denominace, že má stejné právo na dědictví svých předků. Všeobecně se muselo tehdy zastávat názoru, že církevní objekty jsou majetkem všech a celkově národním dědictvím. V té době nemohlo být vyřešeno jestli mnohé církevní budovy jsou majetkem státu či církvi. Tento stav de facto zůstává i do dnešních časů.

Žádosti ovšem nebylo pravděpodobně vyhověno a tak se bohoslužby nakonec musely konat v budovách měšťanských škol a to jak na Březových Horách tak i v Příbrami a to vždy v neděli o půl deváté ranní.⁵⁴

Významným pokrokem pak bylo, když náboženská obec získala kandidáta na budoucího faráře. Tím byl, jak se dalo očekávat, prof. František Kalous, který po svém svěcení vykonal svou první mši v pátek 28. října roku 1921 o půl deváté ranní na Březových Horách a to opět v budově měšťanské školy.⁵⁵

Oficiálně ovšem nemohl být z počátku prohlášen za faráře. I když náboženská obec již de facto fungovala, nebyla stále státem uznaná a její Rada starších, která ji měla reprezentovat, nebyla ještě řádně zvolená, i když jistá prozatímní již fungovala. To vše se změnilo státním uznáním.

Nejhlavnějším pramenem, který nám o tom podává zprávu, je Jednací protokol Rady starších Církve československé pro soudní okres Příbram z roku 1922-1935. Ten zachycuje vrcholné události těchto snah o vyhlášení státem uznané samostatné náboženské obce.⁵⁶

Aby se tak mohlo stát musela ovšem mladá církev překonat počáteční rozpaky mladé československé vlády, která chvíli váhala nad uznáním nové církve. Nakonec však k uznání došlo a to za doby vlády ministerského předsedy Vlastimila Tusara.⁵⁷

53 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 12, Příbram 19. března 1921

54 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 43, Příbram 22. října 1921

55 Tamtéž.

56 Onen zmiňovaný protokol je majetkem Náboženské obce Církve československé husitské a je ve správě Mgr. Martina Jindry, který v době psaní této práce je vedoucím Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy. Nicméně přispěním autora vznikla v roce 2009 při Státním okresním archivu Příbram elektronická kopie, která je v zmíněném archivu k dispozici na kompaktním disku.

57 Kaňák, Bohdan- Červený Vladimír: *Zápas o ideovou orientaci (1920-1924)*, in: in: 90.let Církve

Prof. František Kalous pak k celému procesu legalizace napsal tyto řádky ve svých vzpomínkách ze dne 19. ledna 1923: „Zemská správa politická v Praze výnosem ze dne 21. listopadu 1922, číslo 17 B/ 1079/10 vzala na úřední vědomí schůzi československé náboženské obce v Příbrami dne 8. října 1922 provedou volbu členů rady, představenstva a zároveň i jejich ustavení.“ a k tomu ještě dodává: „Tímto stručným dopisem uznána byla státem Náboženská obec Církve československé pro soudní okres příbramský.“⁵⁸

Tím ovšem nebyla celá cesta legalizace církve uzavřena. Jednotlivé náboženské obce a spolky, které začali vznikat, musely požádat o schválení ministerstvo školství a osvěty o povolení. To bylo nakonec uděleno i Náboženské obci Církve československé pro soudní okres Příbram.

Její povinností bylo vyhlásit den Valného shromáždění, které mělo ustanovit celou náboženskou obec. To připadlo na neděli 8. května 1922.

Veřejnost po celém soudním okrese byla řádně informována o celé události pomocí výlepu plakátů. Pozvání na druhou hodinu odpolední byli všichni dospělí členové prozatímní náboženské obce s požadavkem donesení své legitimace či s vyrozuměním od polní správy.⁵⁹

Když nastal onen slavnostní den a hodiny odbyly druhou hodinu odpolední započal slíbený program Valného shromáždění zpěvem písně „*Kdož jsou boží bojovníci*“, čímž bylo deklarováno, že nové příbramské společenství hodlá navázat na českou reformaci.⁶⁰

I přes nepřízeň počasí byla účast hojná a to 307 členů s právem hlasovacím zastupujících celkem 4000 občanů z různých obcí po celém okrese. Zúčastnili se i vládní zástupci a to okresní hejtman G. Kremlička a okresní komisař Dr. Čermák,

československé husitské. Církev československá husitská, Praha 2010 str.31

58 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 19. ledna 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.28; originál je v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

59 *Nezkatolizovaný plakát o Svolání rady starší z 8. října 1922*, viz přílohy, uložen v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy

60 *Jednací protokol Rady starších Náboženské obce Církve československé 1922 -1935*, str.4 ve správě Archivu pražské diecéze Církve československé husitské pod vedením Mgr. Martina Jindry. Jak je zmíněno výše existuje pak elektronická kopie při Státním okresním archivu Příbram.

kterí celou událost nestraně pozorovali.⁶¹

Po počtě vzdané zemřelým bylo voleno předsednictvo do jehož čela se dostal prof. František Kalous, významná postava pro dějiny náboženské obce na Březových Horách do nástupu komunismu a rovněž významný teolog samotné Církve československé husitské, a učitel Karel Valta. Byli i zvoleni zapisovatelé účetní J. Šíp a J. Koželuh, povoláním úředník. Následně přednesl proslov A. Jeník o konsolidování náboženské obce a F. Bambousek se zmínil o rozpočtu celého hnutí. Následně se zvolila volební komise, která měla zvolit Radu starších.⁶²

Rada starších byla zvolena zcela jednomyslně počtem platných hlasů 302 (z původních 307 neboť 5 hlasů bylo prohlášeno za neplatné)⁶³. Členů Rady starších bylo celkem dvanáct. Zřejmě se zde jednalo o symbolismus. Číslovka měla představovat dvanáct apoštolů.

Dle demokratické zásady nové církve se rozhodlo, že musí být v Radě zastoupeni všechny důležité obce v soudním okresu. Dva členové z Podlesí, malé vesničky v údolí Litavky, jeden z Vysoké Pece, v současnosti součást obce Bohutín, čtyři z Březových Hor, které v té době byly ještě samostatnou obcí než došlo k jejímu sloučení s Příbramí a samozřejmě zástupci z Příbrami, kterých bylo celkem rovněž čtyři do nichž je započítán i František Kalous⁶⁴.

Je zde zřejmá snaha o to aby profesní složení bylo co nejvíce variabilní a to od profesora Kalouse přes učitele až pro příbramskou lokalitu typické horníky a báňského úředníka, kteří jak již bylo zmíněno tvořili nejvíce členů až k tradičním

61 Tamtéž.

62 Tamtéž.

63 Tamtéž.

64 Prof. František Kalous. Narozen 28. listopadu 1881 byl původně učitel na příbramské reálce. Po vzniku církve se stává jejím členem a dne 30. a 31. srpna 1921 byl nejdříve vysvěcen na jáhna a potom kněze Církve československé nižším biskupem Dositejem. Farářem v Příbrami byl jmenován jak je popsáno v práci záhy po vzniku náboženské obce. Kromě své oddané služby v Příbrami také sloužil v nedalekém okolí a později byl jmenován druhým patriarchou Církve československé na vikáře Podbrdská. Již v roce 1922 podává podnět na vytvoření katechismu Církve československé a v roce 1931 schvaluje církevní sněm Učení náboženství křesťanského pro věřící Církve československé, které připravil společně s prof. Dr. Aloisem Spisarem. Také vytvořil odpolední a večerní pobožnost Církve československé, která po něm do dnes nese jméno a je v současné Církvi československé (husitské – přízvisko nese od roku 1971) používána. Jako farář sloužil v Příbrami do roku 1946 ze zdravotních důvodů ke své dceři do Sokolova, kde pak slouží jako duchovní do roku 1950 a naneštěstí ve svých 84 letech umírá 15. března 1965. viz. Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.26

řemeslům jako je truhlář či obuvník. Nechyběl ani jeden pensista.⁶⁵

Zároveň byli zvoleni i revizoři účtů a to Josef Šíp , úředník z Příbrami, a Jan Dobiáš z Březových Hor⁶⁶. Dalším silným požadavkem na demokratickou rovnováhu muselo být i to, aby revizoři byli lidé ze dvou největších měst soudního okresu Příbram.

Poté se slova ujal okresní hejtman G. Kremlička, který ve své řeči poukázal na význam založení nové náboženské obce z pohledu právního (sám byl totiž právník) a poukázal na skutečnost o existenci dobrých vztahů mezi Církví a úřadem, jenž v té době zastával a dokonce slibuje vzájemnou podporu. Na to je mu odpovězeno bratrem Kalousem, jenž za jeho proslov poděkoval a také vyjádřil sympatie vůči úřadům a zároveň požádal a jejich i další podporu.⁶⁷

Z tohoto kroku je patrné, že československý stát v zastoupení svých úřadů musel mít největší snahu, aby se nové náboženské hnutí co nejrychleji konsolidovalo a nebyl zde prostor pro případné nepokoje.

Dalším zajímavým projevem byl ten, jenž pronesl Karel Valta. Ten v době „připraveném a předneseném projevu postesková nad jednáním nepřátel“⁶⁸ (zřejmě je zde myšlena opozice vůči Církvi československé a to právě z řad římskokatolíků) a navádí, aby členové nově vzniklé náboženské obce nenásledovali jejich příkladu. Důkladně popisuje jak byly oznamovací „plakáty strhávány nebo přepisovány hrubým způsobem“.⁶⁹ Následně „rozmlouvá o všech příkrostech, kterých se římská církev v našem kraji dopouští.“⁷⁰ Poreferoval o manifestaci 1.října v Praze a zdůraznil význam Církve československé jako jediné, která spojuje lidi z různých sociálních vrstev a různých politických směrů a „poznává: - Jdeme slovy – Odpouštějme našim viníkům“⁷¹ Vyslovil se i proto, aby Církev v tomto trendu stále pokračovala v snižování kulturních, politických a hospodářských

65 *Jednací protokol Rady starších Náboženské obce Církve československé 1922 -1935*, str.4 ve správě Archivu pražské diecéze Církve československé husitské pod vedením Mgr. Martina Jindry. Jak je zmíněno výše existuje pak elektronická kopie při Státním okresním archivu Příbram.

66 Tamtéž.

67 Tamtéž.

68 Tamtéž, str. 5

69 Tamtéž, str.5

70 Tamtéž.

71 Tamtéž.

rozdílů.

Poté přišly na řadu ženy H. Černá a A. Vojtěchová. Jejich referáty byly především o činnosti dramaticko-vzdělávací a o práci humanitní, které museli sloužit jako důkaz toho, že schválená náboženská obec chtěla pokračovat ve svém vzdělávacím úřadu jako již v roce 1921.⁷²

Následně došlo na referáty, jejichž zaměření se snažilo podchytit různé oblasti, kterými se náboženská obec zabývala jako například zpěvem na Příbramsku proneseným A. Ratajem či sdruženími mládeže přednesené Josefem Sylabem.

Po všech přednesech byl schválen rozpočet na rok 1923 a Karel Valta, učitel, byl zvolen do diecézního shromáždění spolu s prof. Františkem Kalousem, kterému také hlasováním byla udělena funkce prozatímního faráře.⁷³

O dobrém duchu, ve kterém celé shromáždění, muselo panovat a nadšení, které z nových počátku museli členové Valné hromady prožívat svědčí i to, že se následně celé shromáždění začalo chovat trochu spontánně. Za prvé požadovalo, aby biskupem pražské diecéze byl zvolen jeden z předních myslitelů a spoluzakladatelů Církve československé a to ThDr. Karel Farský⁷⁴, který v té době funkci vykonával prozatímně. Není tedy pochybu, že osobnost Karla Farského na příbramské občany zapůsobila více než pozitivně.

Rovněž byla třikrát svolána sláva prvnímu prezidentu Československé republiky Tomáši Garrigue Masarykovi a všem ostatním „osvoboditelům české vlasti“⁷⁵. Za zpěvu národních hymen bylo pak shromáždění rozpuštěno a zůstala jenom Rada starších, která pak od osmé hodiny začala pracovat na rozvoji nové náboženské obce.⁷⁶

V článku je tedy i další přímý důkaz o činnosti Církve československé před tímto Valným shromážděním, který vlastně zajistil náboženskou obec de iure což dokazuje i první protokol ze schůze Rady starších z roku 1922 a to přímo na třetí straně, kde je zmínka o tom jak František Kalous ve své zahajovací řeči „oznamuje, že dosavadní Rada starších svolala schůzi tuto, která byla řádně plakátovaná a jako

72 Tamtéž.

73 Tamtéž.

74 Tamtéž.

75 Tamtéž.

76 Tamtéž, str.3

byla oznámena 8 dní předem v každé obci, kde je alespoň jeden příslušník.⁷⁷

Za prvé se zmiňuje proslov bratra A. Jeníka, který vyličil proslov vzniku náboženského hnutí v soudním okrese příbramském a za druhé je zde i zpráva F. Bambouska o finanční situaci celého náboženského hnutí, které jak bylo již zmíněno výše Valným shromážděním, bylo přetaveno na státem uznanou náboženskou obec a nic již tak nebránilo Církvi československé se natrvalo usadit v březohorských končinách.

Ovšem pro záměr této práce, snažící se dokázat vztahy a činnost mezi Církví římskokatolickou na jedné straně a Církví československou na straně druhé, je nejvíce zajímavý proslov Karla Valty, který zde projednává o sporu s černou reakcí⁷⁸ a popisuje ji jako proces, který se snaží znemožnit ustanovení nové církve.

Je ovšem otázkou jestli vzájemné „proti-akce“ mezi Církví československou, která na jedné straně zabírala kostely, i když to zrovna nebyl případ Příbramska, a Církví římskokatolické, která se snažila nové společenství zdiskreditovat, nebyly jenom snaha několika jedinců se obohatit, či jestli se nejednalo o boj mezi rozvášněnými davy nebo se vskutku jednalo i na rozkaz církevních hodnostářů. O tom se dá velice pochybovat.

Setkání se také zúčastnili i zástupci jiné denominace a to zejména zástupci z řad Církve československé.

I přes nádherně popsanou atmosféru celé události je patrné z projevu Karla Valty jak byla tehdy stále situace vypjatá jak politicky tak nábožensky a celý text nám dokazuje jaké bylo rozpoložení společnosti v tak přelomové době. I na tolika málo řádcích je vidět nadšení z nově nabytého národního uvědomění a nově získané radosti, přestože se mnohým odpůrcům mohlo zdát, že se jedná o novou umělou československou zbožnost. Vyjádřeno slovy z protokolu: „shromáždění bylo skončeno, zanechávajíc v myslích všech dojmy nejkrásnější.“⁷⁹

Tyto kroky nové mladé církve nezůstaly bez odezvy římskokatolické strany. Výše bylo zmíněno strhávání a přemalování plakátů.

Ve vzpomínkách prof. František Kalouse na tyto události vzpomíná takto:

77 Tamtéž.

78 Tamtéž.

79 Tamtéž.

„Nebývalo tak na počátku, ale ve vzpomínkách i ty krušné začátky zdají krásnými. Nebylo téměř potuchy po příslušnících Církve československé na Příbramsku, když klerikální tisk u nás representovaný *Spravedlností* soptil na Českozlodejskou církev hněvem, urážkami, zesměšňováním a ničemnostmi. Kdo otevřeně tehdy se přihlásil, vydán byl útoku těch, kteří mají býti v první řadě příklady křesťanské lásky.“ Dokonce poznamenává, že byla uspořádána konference římského duchovenstva na Sv. Hoře, která se touto otázkou zabývala a dále pak jmenuje i některé představitele katolické strany osobně a to konkrétně o kněžích Svatouškovi a Bambasovi: „Dosud v čerstvé paměti je tábor lidu na náměstí příbramském, kde římsští kněží Svatouška a Bambas uspořádali vzdoro-tábor proti táboru Církvi československé. Okresní politická správa nezakročila osobně, neboť naše náboženská obec spokojila se s upozorněním, že takovým způsobem církevní spory se v republice řešiti nebudou.“⁸⁰

Prof. Kalous dokonce dále i zaznamenává pokusy o násilí. Původce těchto útoků ovšem nijak nejmenuje – respektive k jejich označení používá obrátů jako „svedení“ či „ubozí lidé“. Zpočátku byly útoky vedeny čistě na podlomení psychiky prof. Kalouse, nicméně časem začali se zastrašováním jeho rodiny a dokonce přešli i v pokusy o hrubé násilí: „Z počátku mi svedení zpívali pod okny hanobící písně, doprovázené nadávkami a výsměškem,“ a nejvážnější incident je pak popsán takto: „A nakonec, aby snad zastrašili mou rodinu, vrhli proti nám sedícím u stolu ostrý kámen, který se naštěstí zadržel o záclonu.“⁸¹

Na druhou stranu svůj proslov ze dne 19. ledna končí slovy optimistickými: „Byly to počátky dnes již překonané, a každý počátek je nesnadný.“⁸²

80 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 19. ledna 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.28 - 29; originál je v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

81 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 19. ledna 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.28; originál je v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

82 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 19. ledna 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.28; originál je v Archivu pražské diecéze Církve československé

Z toho lze usoudit, že se situace během roku 1923 uklidnila a lidé, kteří do té doby byli proti nové církvi se s danou situací již smířili.

V dané řeči ještě popisuje první československý příbramský farář výčet členů náboženské obce – dokládá, že v příbramském soudním okrese je 3500 příslušníků nové církve. Nejvíce na Březových Horách, na druhém místě je pak samotná Příbram s přiblížením se k prvnímu tisíci členů. Dle jeho slov „je každý jedenáctý až dvanáctý člověk v Příbrami Čechoslovák.“⁸³

Na těchto řádcích se prokázalo, že nejkritičtějším obdobím konfliktu mezi Církví římskokatolickou byly hned první roky a to 1920 až 1923. Je zde mnoho dokladů o tom jaký boj musela nová církev prožívat na počátku svého působení a že toto působení bylo provázeno i silnými politickými projevy.

Římskokatolická strana ovšem ale nebyla, jak by bylo mylné se domnívat, jenom spolek nepřejících, kteří záviděli nové církevní nadšení a snažili se hrubými útoky poškodit několik jedinců československé denominace.

Dá se předpokládat, že pro mnoho katolíků byl vznik Církve československé zvrhlostí a nejenom, že tedy někteří klesli k hrubému násilí či nepřátelským útokům a záškodnictví, ale že se pokusili i zdiskreditovat novou církev ve státním měřítku, jak ostatně bylo ukázáno výše.

Přesto se je možné vyslovit předpoklady, že nová náboženská situace vzbudila pozitivní motivaci pro katolickou stranu a snahu o reformu náboženského života kolem Svaté Hory. Předpoklad této hypotézy jako správný se nám snaží předložit pak druhá kapitola.

Kapitola 2.2 - Vznik Matice Svatohorské

Jak již bylo nastíněno, snaha o obrodu Církve římskokatolické, která vyústila v již zmíněný vznik Církve československé v rámci prvorepublikového nadšení,

husitské v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

83 Kalous, František: *Zápisky ze života venkovského kněze*. 19. ledna 1923 uveřejněno in: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str.28; originál je v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla.

nezůstala jenom u utečenců k nové denominaci. I v řadách katolíků, kteří zůstali věrni své původní římské víře se pomalu, ale jistě objevily snahy o obrodu, která by zlepšila duchovní živost římskokatolických farností.

Možná z tohoto důvodu, začali se katoličtí občané a jejich duchovenstvo více obracet ke svým tradicím a to zejména k těm, které jim ostatní denominace nemohly toliko poskytnout jako byla mariánská zbožnost. Je docela možné, že jeden z těchto motivů vedl k v vyvýšení významu Svaté Hory jako poutního místa, jak nám to dokládají mnohočetné zástupy českých, slovinských, německých a dalších zástupců, které v té době konali poutě na Svatou Horu,⁸⁴ ale také které se právě v případě příbramského chrámu začali pomalu vztahovat k výročí korunovace Panenky Marie Svatohorské, které se pomalu blížilo a tak prakticky od 20. listopadu léta páně roku 1921 až do této slávy, která se stala roku 1932, je celé toto období poznamenáno právě přípravou na tuto slavnost a v jejím duchu se pak nesou celé aktivity redemptoristů i přidruženého spolku Matice Svatohorské, která vznikla za tímto účelem již zmíněném datu 20. listopadu.

Popud k vzniku spolku, který by podporoval Svatou Horu dal P. Tomáš Zapletal, který "pojal úmysl založit spolek" na podporu financování opravných prací a tak připravil Svatou Horu do nového hávu pro blížící se oslavy již zmíněného výročí.⁸⁵

Nechal se inspirovat pak Maticí svatohostýnskou, jejíž stanovy přepracoval tak, aby vyhovovaly příbramské skutečnosti.⁸⁶

První zmínkou o Matici Svatohorské v příbramském tisku nacházíme v týdeníku *Horymír* již z 19. listopadu 1921. V rubrice denní zprávy nacházíme sloupek s názvem „Maticе Svatohorská“. Autor článku sice uvádí, že se po okolí objevily „primitivní“ plakáty, nicméně program tohoto právě vznikajícího uskupení hodnotí zcela kladně. Doslova píše: „vítáme vřele každý pokus směřující k zvelebení Sv. Hory.“ Dále dodává, že Příbram zanedbává své kulturní dědictví a nabádá občany, aby se Valné hromady hojně zúčastnili.⁸⁷

84 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 722 a rovněž Holas, František Xav.: *100 kapítolek z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928 str. 60

85 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 708

86 Holas, František Xav.: *100 kapítolek z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*; Praha 1928 str. 66

87 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51, číslo 47, Příbram 19. listopadu 1921

Dne 19. října 1921 P. Zapletal přečetl ony stanovy na schůzi vikariátního duchovenstva a tak se tedy 20. listopadu mohla konat valná hromada, na kterém byl vznik Matice odsouhlasen.

Valná hromada byla zahájena a řízena Msgre Emilem Hrdličkou. V úvodních řečech se pak vystřídali farář Alois Tylinka, starosta Krejčí z Dražan a voskař Augustin Čížek⁸⁸. Poté byla „vykonána volba výboru a zvolen aklamací [byl] za předsedu přítomný velmistr křížovníků Josef Vlasák. Tento prohlásil, že volbu přijímá.“⁸⁹

Podle Holasových slov byl tak „založen spolek, na němž zřejmě spočívá požehnání Boží, neboť práce, které během málo let provedly překonávají svou velkolepostí, nádherou a důkladností veškerá očekávání.“⁹⁰

Jest pravdou, že financování chodu Svaté Hory bylo totiž velice obtížné. redemptoristé se zavázali k tomu, že Svatá Hora nikdy nepřijde do jejich přímého vlastnictví⁹¹ a tudíž možnost ji financovat přímo ze svých prostředků neměli. Jak se ovšem ukáže později Matice Svatohorská pak tyto prostředky velmi záhy a hbitě získala.

Zároveň ovšem můžeme vyslovit hypotézu, že vznik Matice Svatohorské nemusí být nutně jenom z důvodu ekonomických, ale rovněž i snaha o obnovu náboženského života, který právě v prvorepublikové době byl tak jasně napjatý. Jisté náznaky lze vidět právě i na pozdější publikační a pastorační činnosti Matice.

Samozřejmě nejenom Církev československá nutně hrála na národní notu. V řadách mnoha katolických duchovních i laiků existovala početná skupina

88 Augustin Čížek byl velmi významnou osobností města Příbram. Narodil se 17. srpna roku 1877 jako jedno ze 14 dětí rodičům Leopoldovi a Barboře Čížkové, kteří v té době žili v Dlouhé ulici tedy pod Svatou Horou. Původně se vyučil u voškáře Vlčka a to jako mydlář, voškář a perníkář. Po získání potřebných znalostí odešel na „zkušnou“ do Německa. Když se v 29. letech vrátil oženil se s dcerou místního řezníka a zplodil tři dcery. V letech 1928 až 1941 vykonával funkci starosty města Příbram a zároveň v letech 1929 až 1935 zastával funkci poslance za čsl. Stranu lidovou v Národní shromáždění Československé republiky. Dle vzpomínek jeho dcer to byl velmi zbožný člověk, což dokazuje i účast na významných událostech v dění kolem Svaté Hory. Umírá 9.srpna 1946. viz. Blažková, Lenka; *Voskářství*. Grada publishing, Praha 2006 str. 33 – 34 nebo Velfl, Josef; *Příbram v průběhu staletí*. Příbram 2003

89 Holas, František Xav.: *100 kapitol z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928 str. 66

90 Holas, František Xav.: *100 kapitol z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928 str. 66 rovněž podobnou zprávu najdeme v denním tisku in: *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51., číslo 48, Příbram 26. listopadu 1921

91 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 655

národnostně smýšlejících lidí, kterým se ovšem nelíbila snaha nové Církve československé jít proti duchu tradice.

O tom, že český duch se uplatňoval i v rámci římskokatolických kruhů svědčí i kniha napsaná Františkem Xaverem Holasem *100 kapítolek z dějin Svaté Hory* z roku 1928. Snahu příbramských věřících totiž glosuje slovy „svaté ideální nadšení pro víru katolickou, tuto úctu k Panně Nejsvětější, tuto lásku k českému umění a důmyslu.“⁹² a Svatou Horu líčí jako „národní svatyni.“⁹³

O tom, že existovala tendence útoků proti katolické straně svědčí i další fakt z již zmiňovaných 100 kapitol. I když se záznam pravděpodobně týká útoků před rokem 1918 svědčí o určité míře nespokojenosti s náboženskou situací. Samozřejmě zde není tedy jmenována konkrétně Církev československá, ale jsou zde obecně vyjmenovány proudy, ze kterých se později rekrutovali noví členové Církve československé.

Například ve *Spravedlnosti* se reflektuje i situace napadání kněží z řad přívrženců Církve československé. V článku z 11. listopadu 1920 se píše, že dne 31. října při pohřebním průvodu „odpadlíka Josefa Predikace z Podháje na hřbitov“ se „houf hasičů z Podháje vedral do fary a žádal na faráři klíče od kostela.“⁹⁴

Když farář údajně odvětil, že jim klíče od kostela dát nemůže, neboť je „kostel pro katolíky“ a že „kdo odpadl nemá nároků.“ Hasiči pak údajně brachiálně napadli faráře a klíče mu vyrvali a pohřeb se nakonec v kostele opravdu uskutečnil. Zajímavé je, že obřad vedl „odpadlický kněz“ Církve československé farář Deutsch z Trutnova.⁹⁵

Toto nám dokazuje, že násilí nebylo pácháno jenom ze strany katolíků na nové denominaci, ale také, že se ho dopouštěla i druhá strana.

O přímých útocích proti Svaté Hoře svědčí tentokrát opět Holas ve své knize. Holas doslova píše: „NEPŘÁTELSKÉ ÚTOKY. Zdárné výsledky působení redemptoristů a vzrůstající se pouti vzbudili záhy pozornost liberálů a pokrokářů, k nimž v pozdějších letech přidružili i socialisté. Lžiliberální a nevěrecké listy počaly

92 Holas, František Xav.: *100 kapítolek z dějin Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928 str.4

93 Tamtéž.

94 *List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost*, ročník 14, číslo 46, Příbram 11. listopadu 1920

95 Tamtéž.

útočiti na Sv. Horu a její strážce, neštítíte se ani nejhorších lží a pomluv.“⁹⁶

Ony útoky jsou pak zaznamenány v denním tisku. Za své kladné hodnocení vzniku Matice Svatohorské, které byli naplni již výše zmíněných článků z čísel 47 a 48 týdeníku *Horymír* se strhla ohromná reakce dalších příbramských periodik. *Horymír* se pak následně bránil. Nejprve došlo k napadení od týdeníku Příbramský kraj, kde autor Švanda, záporně hodnotil finančnictví Matice Svatohorské a napadl i tak článek z *Horymíra*.

Horymír na to ihned svým dalším číslem odpovídá článkem, ve kterém opět kladně hodnotí snahu Matice. Švanda totiž zaútočil na výroky listu *Horymír*, že Svatá Hora není palladiem našeho národa. *Horymír* to sice připouští záhy však dodává, že „uznáváme za zcela oprávněné, poněvadž, třeba bychom nepovažovali Svatou Horu za historické palladium, považujeme ji za veledůležitý objekt příbramský v ohledu zájmu a prospěchu živnostníků,“ a brání se proti označení týdeníku jako „klerikálního“ a končí slovy doporučenými pro živnostníky, aby Matici následovali a finančně podporovali.⁹⁷

Příkladem pak jednoho útoku může být článek „Příbram – Kraj temna“, který vyšel v *Naší Obraně* dne 20. ledna 1922. Jak již název napovídá jedná se o velmi tendenční článek, který se strefuje do řad katolické organizace. Se zpožděním hodnotí vznik Matice jako organizace, kde „to zavání už klerikalismem nejhrubšího zrna a středověkým temnem takového způsobu, že musí býti veřejnost za včas alarmována,“ a dále se odkazuje: „Co tomu říkáte, vy čeští pokrokovci: kteří chodíte vzpomínat Bílé Hory, mučedníků staroměstských a oslavovat Husa, Komenského, Havlíčka, Jiráska a naše legionáře, jež svým duchem nadchnul Masaryk, který prohlásil, že Tábor byl, jest a bude naším heslem?“ a celou snahu římsko-katolíků chápe jak „klerikální prudkou ofensivu.“⁹⁸

Následně dokonce připomíná, že ony pomluvy dostoupili takového rázu, že některé obce z Bavorska začali doporučovat svým občanům, aby raději do Příbrami vůbec nejezdili.⁹⁹

96 Holas, František Xav.: *100 kapitolek z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928 str.62

97 *Politický týdeník příbramského kraje Horymír*, ročník 51., číslo 49., Příbram 3. prosinec 1921

98 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 12, Příbram 20. ledna 1922

99 Holas, František Xav.: *100 kapitolek z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u*

O podobných výtržnostech se také zmiňuje ve své pozdější publikaci z roku 1930, *Dějiny Svaté Hory*. Dle jeho názoru se Svatá Hora stala oporou náboženského života „lidu katolického českého.“¹⁰⁰

Tím se ovšem téma napadání ze strany socialistů neuzavírá. I v únoru roku 1922 opět v *Naší Obraně* dochází k útoku na Matici Svatohorskou a její spojení s národní demokracií. Nejen, že je strana zde spojována s řadami významných podnikatelů a pokusu o nastolení „výslovného kapitalistického absolutismu“ ale je zde nařčena se spojitosti s německou menšinou, ale strana je zde v případě příbramských poměrů nazvána jako svatohorská národní demokracie. Jak je poznamenáno „Příbram je až na vzácné výjimky zcela klerikální,“ a „Svatá Hora vykonala tu svůj úkol dokonale.“¹⁰¹

Jak je zde jasně vidět katolicismus byl sociální demokracií viděn jako odtržení se od české myšlenky a zrada národa a je možné se domnívat, že katolická víra byla spojována, snad díky obšírnosti svého majetku, které ji bylo dědictví po rakouském mocnářství, s kapitalistickým smýšlením a je možné, že hierarchie církve byla právě v této spojitosti vnímána jako monarchistická.

Naproti tomu snahami o udržení katolické víry bylo především dokazováno ve spojitosti s manifestačními poutěmi, které byly také v hojně spojitosti s politickými snahami lidové strany. Roku 1920 se tak konala manifestace katolického lidu spojena s korunovací Panny Marie. Dlouhý průvod věřících se pak táhl od nádraží až k samotnému svatostánku. Hrál v něm náraz až skoro 10 kapel. Významnou událostí této pouti bylo především to, že pod vedením preláta Dr. Píchy poprvé bylo čteno evangelium a epištola zazněla v republice česky.¹⁰²

Následujícího roku se pak konala dne 12. června další manifestační pout' na Svatou Horu. Průvod z nádraží vedl opat Metoděj Zavoral. Dle Holase přijalo tělo páně při této pouti nad 6700 lidí a jednotlivých procesí bylo 30.¹⁰³

V dnech 4. a 5. června roku 1922 se pak konala III. Manifestační sjezd lidové strany a první župní sjezd „Orla“. Mezi 50 tisíci poutníky byl také přítomen

Příbramě. Praha 1928 str. 62

100 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929; str. 732

101 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 5, Příbram 3. února 1922

102 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 734

103 Tamtéž.

apoštolský nuncius Klement Micara, který pak druhého dne posloužil bohoslužbou před chrámem a posvětil prapor „Orla“, ministr spravedlnosti Dr. Dolanský a ministr železnic Msgre. Šrámek. 5. červen byl pak ve jménu organizace Orel. Cvičilo se na sletišti pod Svatou Horou.¹⁰⁴

Orel se také zúčastnil dalšího roku. Tehdy se 29. června konala další korunovace milostné sošky Panny Marie Svatohorské a Československá strana lidová opět svolala na tento den manifestační pouť. I tentokrát byl přítomen apoštolský nuncius v té době arcibiskup František Marmaggi, který posloužil několika požehnáními. Přijelo 25 procesí a mnoho jednotlivců.¹⁰⁵

Přítomnost apoštolského nuncia musela vzbudit nevoli v řadách socialistických novinářů, kteří zřejmě okomentovali jeho účast. Z toho důvodu má Holas potřebu zdůraznit, že se ovšem arcibiskup Marmaggi nezúčastnil žádné politické akce, neb ihned večer odjel zpět do Prahy vlakem.¹⁰⁶

23. a 24. května 1926 se pak konala další veliká pouť, tentokrát IV. Manifestační pouť katolíků. Zúčastnili se i procesí z Bavorska. Pro ně pak bylo přichystáno i německé kázání. Českého průvodu se účastnili někteří lidoví poslanci a senátoři a přítomen byl i Mons. Šrámek, ministr železnic. Bohoslužby byly rozděleny podle povolání – nejdříve pro zemědělce, potom pro dělníky. Současně probíhali i mše pro živnostníky a to u březnické kaple. Později pak byla mše svatá pro katolické rodiče. Program byl pak ukončen ohňostrojem.¹⁰⁷

Místo, kde se pak ve všech případech po poutích setkávala veřejnost byl hostinec „U Sebastopolu“¹⁰⁸, který se dosud nachází nedaleko od poutního místa cestou do centra města Příbram.

Nebyly to jediné poutě, které se samozřejmě vykonaly. V rámci časopisu *Svatá Hora* v sekci Zprávy ze Svaté Hory lze ilustrovat mnoho poutí, které se dále vykonaly.

Z příkladu lze uvést výčet různých poutí, například Manifestační sjezd katolických zemědělců, pouť katolických lidových železničářů nebo přímo v sekci

104 Tamtéž.

105 Tamtéž.

106 Tamtéž.

107 Tamtéž, str. 735

108 Tamtéž, str. 734 - 735

poutní ruch.

Z tohoto je, ale pak zřejmé, že úplné spojování katolicismu s myšlenkou kapitalismu je ovšem alespoň z části mylné a že socialisté, přes svůj zjevný politický program opomenuli vzpomenout, že i v řadách katolické církve se sdružovali dělníci či zemědělci. Je možné dokázat, že katolická víra se zde snažila o naplnění svého universálního postavení jako nadnárodní církve.

V následujících letech se Matice Svatohorská snažila o naplnění svých cílů a to zvelebení Svaté Hory. Začalo se tedy z významnými opravami. Není možné v rámci celé práce vyjmenovat jednotlivé opravy, přesto získání uceleného pohledu na činnost Matice je nutné zmínit alespoň několik z nich a je také na snadě, že finanční částky, které byly na opravy dány nám poskytnout hlubší pohled s jakými finančními prostředky katolická strana mohla operovat v porovnání s jakými prostředky mohla operovat nová Církev československá, která jak již bylo zmíněno v na začátku druhé kapitoly, mnohými prostředky nedisponovala.

Již roku 1922 zadala Matice Svatohorská několik oprav. Nejprve to byl důkladná oprava hlavního portálu. Původně měla být kolem portálu umístěna mozaiková malba, to však bylo zakázáno a tak malířem Major byly oživeny původní barokní malby, které nakonec jako jedny z mála se do současnosti beztak nedochovaly.

Dále se opravily mnohé sochy a madona nad vstupním portálem byla dokonce pozlacená. Došlo i k opravení letního kůru a to s novým stropem a byly opraveny i varhany panem Paštikou z Čestína u Kutné Hory.

Finance tedy vyložené toho roku na opravářské práce byly tyto: firmě Schwarz a Čapek bylo za stavební práce vyplaceno 135 287 Korun československých. Malíři Majorovi bylo zaplacen za jeho služby celých 43 300 Kč, za pozlacení 2000 Kč a sklářům bylo vyplaceno 1300 Kč.¹⁰⁹

Z tohoto je jasné jakými velikými prostředky disponovala Matice již od svého počátku. Jsou to prostředky o kterých se jiným náboženským společenstvem nemohlo ani zdát.

Není tedy podivu, že ony opravy se staly trnem v oku pro mnoho lidí, kteří počínání římskokatolické strany velmi kritizovali a ani není překvapující, že tito

109 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str.710

lidé byli zejména z prostředí kolem socialistické strany.

Například dne 3. února byla napadena Umělecká komise na Svaté Hoře prostřednictvím týdeníku *Naše Obrana*. Autor pochybuje, že se jedná o odborníky, kteří byli na Svatou Horu povoláni, a označuje je za ty, „kteří rozhodnou, kterak se budou peníze rozhazovati na zbytečnou opravu Svaté Hory,“ a varuje je slovy „jen pozor s Památkovým úřadem.“¹¹⁰

Nutno podotknout, že Památkový úřad nakonec všechny změny roku 1922 schválil.¹¹¹

Co je ovšem zajímavé, na článku je také to, že autor zmiňuje některé pro republikové změny, které chtěla komise ustanovit, aby se přiblížila své soudobé společnosti. Komise se údajně dle jeho slov vyjádřila takto: „aby se sešlo s duchem času, budou zobrazeny selky v národních krojích na některých obrazech.“ a že císařský oltář by měl být překřtěn na Masarykův¹¹². K tomu pak samozřejmě nikdy nedošlo.

Dále docházelo k dalším opravám v následujících letech. V roce 1923 došlo k celému vyčištění stříbrného oltáře, poté začala oprava basiliky. Byla dána nová omítka, střezena hlavní věž a postavená nová a dány nové střechy.¹¹³

To vše názorně ukazuje, jak Matice Svatohorská velmi záhy po svém vzniku začala zvelebovat Svatou Horu a kulturně ji pozvedat.

Na konce roku 1923 měla pak Matice 317 zakládajících členů, kteří pravidelně přispívali po jednom tisíci korun československých, 1812 členů, kteří přispívali ročně po dvaceti korunách a nakonec 3090 členů, kteří dávali po pěti korunách ročně.¹¹⁴

To jistě také dokazuje, že ohlas Matice byl v širokém dalekém okolí u katolicky smýšlejících lidí velmi silný a že Matice pak i v následujících rocích nemusela finančně nějak trpět.

Matice Svatohorská se ovšem neomezila jenom na architekturu. V roce 1922

110 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 5, Příbram 3. února 1922

111 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 710

112 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 5, Příbram 3. února 1922

113 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 710 - 711

114 Tamtéž, str. 712

začal vycházet časopis – věštník Matice Svatohorské – *Svatá Hora*.¹¹⁵

Časopis obsahoval mnoho zajímavých článků nejenom z prostředí Svaté Hory, ale také z celého katolického světa, modlitby věnované Panně Marii a příhody či historické články. Následně vycházel až do roku 1948, kdy byl úředně zakázán z politických důvodů. V roce 1989 začal opět vycházet po záštitou obnovené Matice Svatohorské.

Nejenom na tisk se Matice spoléhala. Autor knihy 100 kapítolek z dějin Svaté Hory František Xaver Holan se také zasadil o tvorbu divadelní. Roku 1926 redemptoristé vydali jeho divadelní hru „Poutník svatohorský“, která se odehrává právě na Svaté Hoře, jak už nabádá samotný název.¹¹⁶

Z těchto řádků je více či méně jasné, že Církev římskokatolická se musela zpočátku existence první republiky vypořádávat s mnohými problémy.

Za prvé se musela zbavit jistého očerňování ze spojitosti s toliko nenáviděným rakouským mocnářství a v rámci celorepublikového kontextu se musela zbavit německých funkcionářů a nahradit je českými a dále musela navázat na v tehdejší společnosti přijímanou notu národního náboženství jak se jistě podařilo dokázat na příkladu Svaté Hory, která byla popisována jako klenot českého baroka a bylo u ní zdůrazňováno, že je výplodem českých duchovních snah.

To samozřejmě bylo zejména socialistickými tisky, jak je uvedeno výše, napadáno. I když v žádném článku nebylo vytknuto, že *Svatá Hora* je dílem italských architektů je nasnadě, že společnost první republiky toto napětí musela cítit.

Také římskokatolická denominace musela být i teologicky v jistém rozporu sama se sebou. Jak již její název napovídá, byla především katolickou – tedy obecnou církví. Muselo tedy v jejích řadách docházet k jistému paradoxu. Byla zde totiž snaha udržet své universalistické pojetí – tyto snahy lze dokázat lpěním na stanovisku, že mše svatá se musejí celebrat v latinském jazyce, ale zároveň právě se přizpůsobit pro-československé náladě.

Za druhé musela postupně vytvořit jiný program, který by byl zajímavý pro její věřící a tak prohloubil jejich zbožnost, aniž by museli přestupovat k jiné církvi a

115 *Věštník Matice Svatohorské – Svatá Hora*, ročník 1, číslo 1, Příbram 1.ledna 1922

116 Holas, František Xav.: *Dějiny Svaté Hory*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929 str. 741

přestali se omezovat jenom na nenávistné útoky proti novým náboženským proudům, které zřejmě byly jenom výsledky zoufalství jistých ortodoxních členů církve.

Redemptoristé v Příbrami pak použili jisté strategie, které se o to měli postarat. Jestli totiž v českém prostředí měla Církev římskokatolická něco originálního, o kromě právě jisté univerzality celosvětové byl to mariánský kult, který v Příbrami právě díky Svaté Hoře a její milostné sošce měl hluboké kořeny.

Jako vrchol této snahy lze tedy vidět vznik Matice Svatohorské. Bylo by mylné se domnívat, že všem občanům města Příbram šlo čistě o snahy duchovní. Jak bylo popsáno výše, často se zdůrazňoval i význam obchodní v rámci Svaté Hory a to i v tisku. Bylo tedy doporučováno živnostníkům, aby do Svaté Hory a jejího kultu investovali.

V poslední řadě byl pro ně i problém politický. Bylo by pro Církev římskokatolickou jednodušší se vyrovnávat se státem, který by tolik nedával důraz na svou reformní historii, v jejímž čele vystupovali osobnosti jako Mistr Jan Hus, Karel Havlíček Borovský či Jan Ámos Komenský. Také v té době, církev pravděpodobně nešťastně byla napojena na struktury lidové strany a jejího programu.

Je jasné, že redemptoristé se svůj sociální aspekt snažili zdůraznit poutěmi různých povolání na Svatou Horu, jak je ostatně dokázáno také výše.

Otázkou zůstává jak se Církev římskokatolická na Příbramsku dokázala s těmi problémy vyrovnat dál v situaci již trochu pozměněné a to ve třicátých letech, kdy společnost byla změněna a to politickou situací okolních států, které všechny propadly nedemokratickým režimům, nebo k tomu zdárně postupovaly a v době, kdy celý svět zasáhla hospodářská krize.

Kapitola 3 - Klíčové události 30.let

Kapitola 3.1 - 100. korunovace blahosklonné Panny Marie Svatohorské

S přehoupnutím do třicátých let se napjaté církevní poměry uklidnily. Společnost se v té době musela pomalu vypořádávat s hospodářskou krizí po černém pátku a dále také neustále rostla hrozba nedemokratických režimů, které obklopovaly československý stát. Přesto jestli něco mohlo oživit na Příbramsku ony spory, tak to mohly být dvě klíčové události pro církev ve třicátých letech.

První touto událostí byla veliká událost a to výroční 200. letá korunovace blahosklonné Panny Marie Svatohorské v roce 1932, kvůli které byla původně založena Matice Svatohorská a stavba kostela Církve československé na Březových Horách v roce 1936.

Jak vypadaly počty věřících v řadách jednotlivých církví nám dokládá socialistický týdeník *Naše Obrana* hned z počátku roku 1932. Týdeník byl stále periodikem, které vydávala sociální demokracie. Její článek hned z 1. ledna 1932 nám podává zprávu jak vypadal národnostní poměr v berounském kraji a jaký byl jejich poměr k církvím. I když se nejedná přímo o podbrdský kraj je to kraj blízký a dá se předpokládat, že počty respektive procenta zastoupení v rámci různých denominací musela být přinejmenším podobná s Příbramí a jejím okolím.

Z článku se tedy dozvídáme, že římsko-katolíků dle svých matrik bylo při sčítání lidu v roce 1930 zapsáno 7363 občanů, tedy něco přes polovinu berounských občanů dále druhou nejsilnější skupinou byli ti, kteří neměli žádného vyznání. Na třetím místě v pomyslném žebříčku se pak nacházeli členové Církve československé, kteří v té době měli 2011. Ostatní denominace měli pak po skromnou - českých bratrů bylo jenom 188, dále zde působila židovská obec se 114 členy, pravoslavných 39.¹¹⁷

117 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 31, číslo 1, Příbram 1. ledna 1932

Zajímavé je, že pravoslavných neruského původu bylo jenom čtyři. Z toho lze usuzovat, že se v okolí Berouna moc neprojevila pravoslavná krize a lze tedy předpokládat, že se tak stalo i na Příbramsku a je zde i podepřen fakt, že starokatolické hnutí také v rámci struktur Československa stále nemělo žádnou odezvu. V Berouně se k ním hlásil jenom jeden občan.

Také podle počtu obyvatel hlásících se k československé denominaci a římskokatolické lze usuzovat, že počty přechodů se již ustálily.

Přesto snaha socialistů o očerňování struktur Církve římskokatolické neustala. V článku „Kdo drží ochranou ruku nad klerikály v Příbrami?“ se dozvídáme, že na svátek Božího Těla ve čtvrtek 26. května roku 1932 se konal na zahradě „Katolického domu“ u Svaté Hory veřejný projev o světové hospodářské krizi. Je zde hodnoceno, že tato událost nebyla nahlášena na četnické stanici jak měla být jako řádný projev. Je zde pak s posmutkem dodáno, že kdyby tak učinili socialisté byl by státní aparát přísnější.¹¹⁸

Dále je důležité se zaměřit na články, které reflektují výročí oslav korunovace Panny Marie Svatohorské. Tato událost musela, jak je naznačeno již výše, být velice klíčovou pro celou katolickou stranu během třicátých let a také to byl způsob, jak ukázat svoji sílu.

Naneštěstí nám periodika, která vycházela na Příbramsku o oné události moc neinformují. *Naše Obrana* téměř o celé události mlčí a raději se zaměřuje na politické problémy tehdejší doby a hospodářskou krizi.

Týdeník *Horymír* také nepodává mnoho informací k výročí oslav korunovace. Ve svých člancích, které událost vesměs hodnotí kladně, si jenom stěžuje na nepřípravenost Příbrami jako města na tuto událost.¹¹⁹

Nejvíce informací se pak o průběhu oslav dozvídáme z časopisu *Svatá Hora*.¹²⁰ Přípravy na celou slavnost byli dlouhé. Vrcholem se pak mělo stát několik dnů a to od 5. června roku 1932 do 12. června roku 1932.¹²¹

V neděli 5. června vše začalo významnou pontifikální mší, kterou sloužil J.M.Dr.Bohuslav Opatrný, metropolitní kanovník a generální vikář pražský spolu s

118 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 32, číslo 24, Příbram 10.černa 1932,

119 *Neodvislý týdeník Horymír*, ročník 62, číslo 35, Příbram 18. června 1932

120 *Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora*, ročník 11, číslo 5, Příbram květen 1932

121 Tamtéž.

dlouholetým předsedou Matice Svatohorské J.M. Msgre Emanuelem Hrdličkou, proboštem kolegiální kapituly ve Staré Boleslavi, který hned po mši vedl celý průvod.

Proběhlo také několik kázání a to skoro každé dvě hodiny. Nejzajímavější ovšem pro účely této práce je zmínka o kázání J.M. Kanovníka Bohuslava Staška, který svého času byl poslancem a předseda strany lidové v Čechách. Kázal na téma „Regina Bohemiae – význam Svaté Hory pro český národ.“¹²²

Z toho je patrné, že struktury Církve římskokatolické byly stále silně napojeny v době třicátých let na Československou stranu lidovou.

Program pokračoval i v pondělí 6. června. Z významných hostů je především nutné jmenovat J.M.Dr. Josefa Vlasáka, předsedu Matice Svatohorské a generál velmistr Rytířského řádů křížovníků s červenou hvězdou v Praze, který odsloužil pontifikální bohoslužby a J.M. Arnošt Vykoukal, opat kláštera v Emauzech.

Opět bylo během dne několik kázání. Tentokrát všechna byla dogmatického či liturgického charakteru.

V úterý sloužil J.E. Biskup českobudějovický Dr. Šimon Bárta pontifikální mši spolu s J.M. Františkem Vaněčkem, papežským prelátem a děkanem kapituly vyšehradské.¹²³

Českobudějovický biskup nebyl jediným biskupem, který se zúčastnil oslav. Další dny sloužili pontifikální mši třeba biskup litoměřický J.E.ThDr. Antonín Weber, J.E.Dr. Jan Remiger, světící biskup pražský.

Ve středu se již také očekával hojný příjezd německy hovořících věřících. Proto také na páteční shromáždění byla připravena i kázání v němčině. Svatá Hora byla především oblíbené místo pro bavorské katolíky.

Pontifikální mše ve čtvrtek sloužil další biskup, tentokrát z Hradce Králové J.E.ThDr. Mořic Picha s převorem Suverénního vojenského hospitálního řádu sv. Jana v Jeruzalémě, na Rhodu a na Maltě z Prahy J.M.Františkem Hamršmídem.¹²⁴

V pátek pak sloužil J.E.Dr. Josef Kupka, biskup brněnský a J.M. Dr. Antonín

122 Tamtéž.

123 Tamtéž.

124 Tamtéž.

Dohalský, metropolitní kanovník a arcibiskupský kancléř pražský.¹²⁵

Další bohoslužby probíhali i v sobotu. Vyvrcholení ovšem celé akce přišlo nakonec na neděli. Velikou pontifikální mši sloužil samotný J.E.Dr. Karel Kašpar, arcibiskup pražský a primas český.¹²⁶

Jak je vidno, záležitost výročí na Svaté Hoře byla velikou církevní akcí na kterou se sjely mnohé autority z celé české země. Bohužel se nedalo díky vstupu jednoho lidového politika říci, že šlo o čistě duchovní záležitost.

Přesto je zcela vhodné se domnívat, že účast jednoho lidového politika, který veřejně vystoupil, ukazuje na stálou tendenci některých katolíků na napojení se na politické struktury.

Na druhou stranu z tisku je patrné, že k jistému předpokládanému zmírnění napětí došlo. V rámci celého tisku na Příbramsku byl napsán jenom jeden článek, který celou akci popisuje.

V *Horymíru* číse 25 z roku 1932 je jeden odstavec, který se nazývá „Poznámky k svatohorským slavnostem“. Doslova se zde popisuje jak „celý týden procházely davy poutníků ze všech končin republiky i ze zahraničí ulicemi příbramskými na Svatou Horu.“ Dále pak počet poutníků vypočítá na neuvěřitelných 80 tisíc. Celý článek je pak napsán v duchu bez jakékoliv tendenčnosti a jediné co je zde vyčítáno, jak již bylo zmíněno, je nepřipravenost města Příbram na tuto událost.¹²⁷

Příbrami je zde vytýkáno, že se nepostarala jako Svatá Hora o svoji opravu a ulice jsou ve zcela dezolátním stavu. Na druhou stranu je zde pochválen dohled četnictva, které úspěšně zabránilo tehdy rozšířenému nešvaru kapsářství a je pochválen i autobusový spoj, který město zavedlo z nádraží až na významný památník.¹²⁸

Nutno podotknout, že *Horymír* v té době byl opět nezávislým týdeníkem a distancoval se od struktur národní demokracie a tedy neměl potřebu se nějak silně vymezovat proti katolické straně či proti lidovým novinám jako byla *Spravedlnost*.

Jak již bylo popsáno výše oslavy proběhly bez jakýkoliv komplikací a byly téměř apolitickou záležitostí, což jak je zde již několikrát zmíněno, dokazuje tezi, že ve

125 Tamtéž.

126 Tamtéž.

127 *Neodvislý týdeník Horymír*, ročník 62, číslo 35, Příbram 18. června 1932

128 Tamtéž.

třicátých letech došlo k uklidnění situace.

Římskokatolická strana se pak snažila i o určitou reflexi národního uvědomění pak i dochází v publikační činnosti. Roku 1936 například vychází série článků v rámci časopisu *Svatá Hora*, který, jak již bylo zmíněno výše, vydávala Matice Svatohorská v letech 1922 až 1948, o snahu místního pátera Vojtěcha Metelky CSsR série článků, v každém čísle jeden po celý ročník, s názvem Otázka Husova a „husitský“ národ, ve kterém se snaží vyrovnat právě s otázkou dědictví českého reformačního úsilí.¹²⁹

Aspekty článku jsou jasné. Jde o snahu za prvé ukázat Mistra Jana Husa jako katolického kněze, který se v rámci svého učení v několika věcech zmínil a ukázat, že po celou dobu až do své tragické smrti byl oddaným katolíkem. Osoba Viklefa je zde odsouzena jako člověk, který pak může „za všechny bludy pozdějších století.“¹³⁰

Dále se zde zdůrazňuje Husova možnost se několikrát odvolat proti svému rozsudku a že jeho upálení pak nebylo již záležitostí církevní ale světskou.¹³¹

V tom samém článku je popsáno jak samotné vězení Husovo „nebylo tak hrozné.“¹³²

Vrcholem všech článků je pokus dokázat, že toliko opěvované Husitské války byly pro České království úplnou katastrofou.¹³³

V závěru této kapitoly je vhodné zopakovat celkově události. Jak již bylo dokázáno, situace a napětí mezi denominacemi se zcela uklidnilo. Již nedocházelo k žádným nepokojům mezi katolickou stranou a československou denominací a došlo také k uklidnění politické situace.

Dále jak je vidět na sérii pozdějších článků, začalo docházet k jistému vyrovnání

129 Metelka, Vojtěch: *Otázka Husova a „husitský“ národ*, série článků: in: *Věštník Matice Svatohorské - Svatá Hora*, ročník 16, čísla 1-11

130 Metelka, Vojtěch: *Hus na scestí*. in: *Věštník Matice Svatohorské - Svatá Hora*, ročník 16, číslo 4, Příbram duben 1936, str. 83 (číslování je v rámci celého ročníku, který je svázán v Státním okresním archivu Příbram či k dispozici v Knihovně Jana Drdy Příbram)

131 Metelka, Vojtěch: *Na sněmu v Kostnici*. in: *Věštník Matice Svatohorské - Svatá Hora*, ročník 16, číslo 5, Příbram květen 1936, str. 183 (číslování je v rámci celého ročníku, který je svázán v Státním okresním archivu Příbram či k dispozici v Knihovně Jana Drdy Příbram)

132 Tamtéž.

133 Metelka, Vojtěch: *Ovoce Husovo – Husitské války*. in: *Věštník Matice Svatohorské – Svatá Hora*, ročník 16, číslo 9-10, Příbram září-říjen 1936, str. 215 (číslování je v rámci celého ročníku, který je svázán v Státním okresním archivu Příbram či k dispozici v Knihovně Jana Drdy Příbram)

s tradicí české reformace. Je sice zřejmé, že tato snaha bylo brána z jiného úhlu než by si pravděpodobně mnoho soudobých historiků nebo nacionalisticky smyšlejících občanů přálo přesto lze v tomto počínání vidět velmi pozitivní krok.

Rok 1936 byl zároveň i významným rokem i pro Církev československou, doba kdy byl na protějším kopci od Svaté Hory postaven nový svatostánek. Přesto se tato událost do žádných pro-katolických médií vůbec nedostala.

Kapitola 3.2 - Otevření sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra na Březových Horách

Rozhodnutí o vzniku vlastního liturgického prostoru musel být přinejmenším zdoluhavý proces. Dá se předpokládat, že již na počátku, poté co nové církvi nebyly zpřístupněny již existující liturgické prostory městem a které tak setrvali ve vlastnictví Církve římskokatolické, vznikla potřeba vytvořit vlastní liturgický prostor, neb do té doby měšťanské školy nemohly dostačovat.

Prvním vrcholem těchto snach byla schůze Rady starší konaná den 22. září roku 1935, kterého se zúčastnilo celkem 79 řádných členů. Stanislav Vachata, architekt a autor návrhu, podal náčrtek stavby, který „jako nejvhodnější, nejúčelnější, všem potřebám náboženské obce vyhovující, jakož i nejlevnější byl uznán.“¹³⁴

Následně pan Vachata přednesl detaily týkající se stavby. Bylo rozhodnuto, že stavba bude na pozemku č. II na Březových Horách a že sbor bude postaven nedaleko od ulice se zeleným prostorem kolem.

Bylo vypočítáno, že cena stavby bude 175 tisíc korun československých a prostor pojme mezi 560 a 600 příslušníky církve najednou.

Na přání prof. Františka Kalouse měl být sbor pojmenován k počtě svých zásluh o husitské náboženství vedle Mistra Jana Husa, sbor Mistra Jakoubka ze Stříbra.

Po řádném schválení mohly začít přípravy na stavbu a stavba samotná.

První ceremonií, která byla se stavbou kostela spojena bylo položení základních

134 *Jednací protokol Rady starších Církve československé v Příbrami 1935-1943*, str. 32 ve správě Archivu pražské diecéze Církve československé husitské pod vedením Mgr. Martina Jindry. Jak je zmíněno výše existuje pak elektronická kopie při Státním okresním archivu Příbram.

kamenů. Slavnost se konala 24. května 1936 a zúčastnilo se jí mnoho zástupců. Celá slavnost započala bohoslužbou, kterou vykonal zástupce pražského patriarchy Josef Hlaváček, farář z dejvického sboru u pomníku padlých na Březových Horách. Tento pomník vznikl dle návrhu prof. Kalouse. Celé slavnosti se zúčastnili lidé z širokého okolí a tak zástupci Církve československé evangelické, Jednoty bratrské a dokonce Náboženské obce izraelské.¹³⁵

Základní kameny byly tři. Jeden byl symbolicky z hloubky jednoho kilometru z dolu Vojtěch, který byl nejstarším dolem na Březových Horách a nese dodnes nápis „V.D. 1000 m“.¹³⁶

Druhý kámen byl poslán z Tábora, jehož zástupci se také slavnosti zúčastnili. Nese nápis „Kozí Hrádek“ na připomenutí památky Mistra Jana Husa.¹³⁷

A nakonec třetí kámen, který byl dovezen z města Stříbra. Ten byl samozřejmě umístěn na památku Mistra Jakoubka ze Stříbra, po kterém měl být celý liturgický prostor pojmenován. Nesl název „Mies 1936“ - tedy německy „Stříbro 1936“. Rovněž zástupci města Stříbro se oslavy zúčastnili.¹³⁸

Celá záležitost proběhla prakticky bez jakýkoliv problémů a to dokonce i ze strany katolické církve.

Poté započal již stavba, která trvala pouhý půlrok a to pravděpodobně díky usilovné práci místních horníků a dělníků především z Březových Hor. Rychlá stavba vedla k tomu, že brzy mohlo být oznámeno datum, kdy bude sbor slavnostně otevřen a mohly se začít konat přípravy na sjezd významných hostů a široký kulturní program, který se očekával.

První zmínka o otevření sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra vychází v *Naší Obraně*. Dne 23. října 1936 Rada starších dala do novin oznámení o slavnostním otevření sboru na paměť Mistra Jakoubka ze Stříbra a to v neděli 25. října o 9 hodině dopolední s pořadem konání bohoslužeb.¹³⁹

Kulturní program ovšem začal již předvečer kdy v restauraci u Jiřího z Poděbrad

135 Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006, str. 14

136 Tamtéž.

137 Tamtéž.

138 Tamtéž.

139 *Naše Obrana*, týdeník ČSDSD, ročník 35., číslo 43., Příbram ze dne 23. října 1936

byla zinscenováno divadelní představení „Probuzení“.

Dne 29. října se konala schůze Rady starších, jak je zaznamenáno v Jednacím protokolu Rady starších. Záznam, který je zde uveřejněn nám dává jasnou představu jak otevření sboru proběhlo.

Referát, o tom zanechávající zprávu podal na schůzi farář prof. Kalous.

Nejdříve poznamenal, že v předvečer slavnostního otevření sehrál odbor „Karel Havlíček Borovský“ divadelní premiéru hry „Probuzení“ od Josefa Příbramského. Bylo také poznamenáno, že hra „dosáhla i velikého finančním úspěchu.“¹⁴⁰

K otevření sboru došlo za velké účasti lidu dne 25. října 1936. Počasí přálo. Celá oslava začala u kostela sv. Prokopa. Zúčastnil se jí i významný host druhý patriarcha Církve československé Dr. Gustav Adolf Procházka spolu s mnohými spoluvěřci z Prahy.¹⁴¹

Po uvítání patriarchy s fanfárou z „Libuše“ přednesl předseda Rady starších v té době stále prof. František Kalous vzpomínku na Dr. Karla Farského¹⁴², prvního patriarchu, který se toliko zasloužil o vznik církve, ale záhy po pravoslavné krizi zemřel a který před patnácti lety na témže místě konal jedny z prvních bohoslužeb nové denominace.

Následně se vydalo mohutné procesí směrem od kostela sv. Prokopa k novému sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra, který je nedaleko.¹⁴³

Je zcela pravděpodobné, že se v tomto ukrývala jistá symbolika. Kostel sv. Prokopa je totiž nejstarší církevní památkou Březových Hor. Je tedy možné, že průvodem z vrchu od Prokopa dolů ulicí k novému sboru se symbolizoval vývoj české zbožnosti od katolicismu středověku až po moderní československou teologii.

Je velmi zajímavé, že shodou okolností v současnosti tento kostel sv. Prokopa využívá Pravoslavná církev českých zemí. Uvážíme-li onen symbolismus značící pochod jakousi českou náboženskou historií, odtrhnutí od katolicismu a zároveň jistou společnou minulost českého pravoslaví s Církví československou.

Součástí průvodu byly i prapory česká státní vlajka a několik husitských

140 *Jednací protokol Rady starších Církve československé v Příbrami 1935-1943*, str. 163

141 Tamtéž.

142 Tamtéž.

143 Tamtéž.

praporů.¹⁴⁴ Na tomto můžeme vidět jak se nová církev hlásila nejen k odkazu Cyrila a Metoděje, z čehož pak byla ona pravoslavná krize, tedy, alespoň co se týče teologie, ale také, že již v první republice ji byl blízký i odkaz českého reformačního úsilí v popředí s Mistrem Janem Husem. Jak ostatně dokládá preambule Ústavy Církve československé¹⁴⁵ či liturgický oděv kněží církve¹⁴⁶ – černý talár, odkaz na akademické prostředí, ze kterého Hus vycházel a červený kalich na prsou, znak husitského hnutí.

Po dobu celého průvodu pak zněly zvony na novém sboru. Byla uctěna i památka padlých u Vojtěšského. Následně se šlo kolem náměstí až ke sboru.¹⁴⁷

Před sborem došlo k dalšímu odkazu na husitskou tradici – zazněla píseň „Kdož jsú boží bojovníci“¹⁴⁸ podobně jako při Valné hromadě, která ustanovila celou náboženskou obec.

Následovaly proslovy. Nejdříve promluvila mladá školačka Miloslava Beranová k patriarchovi G.A. Procházkovi. Poté prof. Kalous všechny uvítal a poté předal slovo březohorskému starostovi Václavu Hrbkovi, který byl také členem církve.

Nebyl jediným představitelem nějakého města. Je až snad samozřejmostí, že oně slávy se zúčastnil i zástupce města Stříbro Vrchní rad Dr. K. Kostiál. Promluvil jak česky tak německy. Stříbro v té době bylo jak je známo částí republiky, kde žila silná německy hovořící menšina.

Poté zazněla od sboru, který v té době v náboženské obci působil, „Farský“ Smetanova „Modlitba“.¹⁴⁹

Existence sboru nám dokládá jak kulturní život musel v náboženské obci existovat. Podobně jako v Matici Svatohorské docházelo zde tedy k divadelním představením a zároveň zde působil i sbor.

Vrcholem všech promluv byla samozřejmě řeč Gustava Adolfa Procházky, druhého patriarchy.¹⁵⁰

144 Tamtéž, str. 164

145 *Ústava Církve československé husitské*

146 *Bohoslužebná kniha Církve československé husitské – Liturgie*, Blahoslav, Praha 2004 str.20

147 *Jednací protokol Rady starších Církve československé v Příbrami 1935-1943* str. 164

148 Tamtéž.

149 Tamtéž.

150 Tamtéž.

Nakonec slavnost před sborem byla ukončena státní hymnou.¹⁵¹

Což opět dokládá, jak si nová církev vážila té možnosti, že se mohla svobodně rozvíjet v demokratické společnosti, která v té době v Evropě byla zcela výjimkou a měla úctu k československému státu, který de facto umožnil její vznik.

Následovala bohoslužba v samotném sboru. Ta byla spojena ovšem se smutnou událostí. Bylo během ní vykonáno pět pohřbů malých dětí.¹⁵²

Je nasnadě se domnívat, že i zde byl skryt jistý možná nečekaný symbolismus. Odevzdání těch nejmenších do rukou Páně jako dar nové církve.

Smuteční oběd se konal v restauraci „U Jiřího z Poděbrad“ kam se všichni vrcholní představitelé odebrali.¹⁵³

Aby církev zdůraznila další svůj aspekt a to své učitelství mládeže, odpoledne se konala pro mládež bohoslužba. Tu pak již vykonal prof. Kalous.¹⁵⁴

Závěrem v pět hodin byla poslední bohoslužba, která již byla určena pro příslušníky náboženské obce. Konal ji farář Klaban z Kasejovic spolu s prof. Kalousem a Jiřím Vítkem.¹⁵⁵

Soudě podle toho, že místní tisk se téměř k celé záležitosti nevyjádřil a že vše proběhlo řádně a bez jakýkoliv komplikací, zejména bez nenávistných projevů odpůrců je opět prokázáno, že třicátá léta dvacátého století byla, co se náboženské situace na Příbramsku týká, již klidná.

Je patrné, že Církev československá, která si prošla svými jistými krizemi si našla své právoplatné místo mezi různými jinými náboženskými hnutími v rámci první republiky a jasně definovala svůj program a již se i ustálila ve svém světonázoru.

Jistě tomu napomohlo to, že svoji nejenom teologickou činností, ale právě svou pastýřskou činností, jak dokládá právě například sbor Mistra Jakoubka ze Stříbra a svým kulturním programem našla své kořeny nejenom v pro-národním a pro československém smýšlení. Rovněž tomu přispělo, že dokázala překlenout rozpor s Církví římskokatolickou tak, že se veřejně hlásila ke svému původnímu katolickému

151 Tamtéž, str. 165

152 Tamtéž.

153 Tamtéž.

154 Tamtéž, str. 165

155 Tamtéž.

kořenům jako byla moderna, počátku úsvitu českých dějin a to cyrilometodějskou tradicí, čímž se vyrovnala s vlastní pravoslavnou krizí a odkazem na mistra Jana Husa jemu podobné. Jak již bylo dokázáno výše.

Za povšimnutí také stojí obětavost lidí pro nový náboženský směr. Jak je z datací položení základních kamenů a otevření sboru je vidět, že tyto dva časové body rozděluje jenom půl rok. Celý kostel postavený ve funkcionalistickém stylu byl vybudován, aby se ušetřilo na nákladech zcela z pomoci obětavých místních věřících.

To dokazuje, že i přestože určitá nevraživost proti ostatním skupinám již ochladla, Duch nové církve byl stále na vzestupu.

Je to možné i podepřít tezí, že nedemokratické režimy, které se postupně objevovaly kolem Československé republiky zavedly mysl československým občanů právě do náruče národních organizací nebo pro republikově smýšlejících spolků, aby tam tak zahnali strach z možnosti, že o ony svobody mohou právě pod tlakem světových událostí přijít, což se i záhy o několik let stalo a také je možné vyslovit předpoklad, že se pomalu společnost začala radikalizovat v národnostním duchu, což se plně projevilo při tvz. druhé republiky a její politikou národní jednoty.

Kapitola 4 - Načrtnutí vývoje během druhé světové války a příchod komunismu.

Další vývoj dvou hlavních příbramských náboženských společností je podán jenom v určitém náčrtu.

Je to z toho důvodu, že cílem této práce je dokazovat vztahy, respektive konflikty mezi římskokatolickou denominací a československou vírou.

Je nasnadě, že koncem první republiky v roce 1938 a vlastním zánikem Československa roku 1939 došlo ke změně sociálních struktur a tradiční rivalové, jejichž spory beztak se začali počátkem třicátých let, byli donuceni přehodnotit své cíle a priority.

Místo vzájemných problémů, měli za úkol se vyrovnat s brutálními ohavnostmi národně socialistické diktatury, která nás začala okupovat a nebylo tedy vůbec místa ani pomyšlení na rozhňování dalších sporů.

Obě církve se museli vyrovnat se situací po svém.

Matice Svatohorská tak činila pomocí článků, které publikovala ve své Svaté Hoře.

V souladu s myšlením „Nové Evropy“ dávali sice důraz na českého světce Svatého Václava, přesto z článku je patrné jak právě pomocí modliteb je Svatý Václav vyzýván k ochraně svého českého národa.

Dokazuje nám to třeba fotografie ilustrace z ambitů na Svaté Hoře, kde je vyobrazena alegorie českého národa, který prosí svatého Václava za záchranu vlasti.¹⁵⁶

I do té doby velice aktivní tisk v Příbram a to *Naše Obrana* a *Horymír* pomalu a jistě ustávají. *Naše Obrana* přestala vydávat koncem roku 1941, *Horymír* pak pokračoval do roku 1943.

Jejich témata se samozřejmě také pomalu, ale jistě změnila. Do té doby různé politické agitace jednotlivých stran a navzájem se navzájem do jednotlivých denominací ustalo s příchodem Národní jednoty. Od té doby všechny stránky zdůrazňovali češství a dokonce, přesto nepřekvapivě, se začala řešit otázka jiné náboženské skupiny a to obce izraelské, která se stala tedy trnem v oku nové společnosti. To je jenom důkaz jak se i česká společnost radikalizovala.

Například v *Horymíru* se roku 1939 stal národním týdeníkem podbrdského kraje. 13. ledna 1939 pak vychází protizidovský článek „Židé v přítomnosti.“

Židé jsou zde nařčeni z toho, že během trvání první republiky měli stejná práva jako ostatní občané, ale že se nedokázali přizpůsobit české společnosti. Jsou napadáni ze sionismu a je jim vyčítáno, že se stále přikláněli k německé řeči. Doslova se píše, že „demokracie první republiky vyřešila židovskou otázku čistě lidsky. Žid byl zkrátka člověk a občan jako každý jiný Čechoslovák. Za tohoto stavu věcí, je přirozeno, že Židé využili plně republikánských svobod ve svůj prospěch.“¹⁵⁷

156 *Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora*, ročník 18, číslo 7, 1. července 1939

157 *Národní týdeník podbrdského kraje – Horymír*, ročník 69, číslo 2, Příbram 13. ledna 1939

10. února přešel týdeník *Horymír* pod zprávu Národní jednoty.¹⁵⁸

Církev československá dokonce musela celkově restrukturalizovat svoje myšlení. Jistě národní církev, která podporovala ideály československého národa, živě se odkazovala na Mistra Jana Husa, odkaz husitství, které stálo proti německým křižákům, odkaz Jan Ámose Komenského nebo se svým důrazem na Cyrilometodějskou tradici a slovanskou liturgii nemohla být plně tolerována ze strany německých okupantů. Došlo tedy i k přejmenování církve na Církev českomoravskou.

Co se příbramského sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra týče v oblasti vnitřního odporu nejdříve proti fašistické zlo vůli a později proti komunistické tyranii, nastala zde velice zvláštní věc. Po celou dobu těchto temných období historie zůstaly v interieru kostela zabudovány reliéfy, kde je vyobrazen Komenský a Masaryk.

Dokonce pod Komenským je napsáno určité proroctví: „Věřím Bohu, že po přejití vichřic hněvu vlada věcí tvých k tobě se zase navrátí.“

Již v roce 1939 pak prof. Kalous, ještě před okupací vedl na faře na Březových Horách různé semináře. Dokonce sem i pozval na Tři krále, aby k veřejnosti promluvili, dva angličany.¹⁵⁹

Toto by nám mohlo stačit jako ukázka, kterým směrem se prof. Kalous ubíral. Je zcela záměrné se domnívat, že jeho myšlení se obracelo na československou exilovou vládu a že stále doufal že se situace v dobré obrátí.

Po skončení druhé světové války v roce 1946 odchází prof. Kalous, který si za války prožil několik výslechů u Gestapa za svou činnost ke své dceři do Sokolova, kde rovněž do roku 1950 působí jako farář. Na jeho místo je dosazen jeho věrný pobočník Jiří Vítek a to pro Náboženskou obec Březové Hory. Jeho hendikep mu neumožňoval, aby spravoval i ostatní části náboženské obce a tak co se týče Příbrami, tuto náboženskou obec začal spravovat Mgr. František Božovský,¹⁶⁰

158 *Krajský orgán Národní jednoty pro okresy: Příbram, Dobříš, Beroun, Hořovice, Mirovice – Horymír*, ročník 69, číslo 6, Příbram 10. února 1939

159 *Národní týdeník podbrdského kraje – Horymír*, ročník 69, číslo 3, Příbram 20. ledna 1939

160 František Božovský se narodil 25. března 1912 v Dobřejovicích u Českých Budějovic. Byl jediným synem své matky, Marie Božovské. Studoval na Jirsíkově gymnáziu, kde již tou dobou navštěvoval bohoslužby Církve československé husitské. Po maturitě na učitelském ústavu začal studovat věrouku a mravouku Církve československé. Vysvěcen na jáhna 22. dubna 1934 v Praze-Karlíně druhým patriarchou Církve československé Gustavem Adolfem Procházkou. Nejdříve jako jáhen a učitel působil v Kasejovicích u Blatné. Poté přešel do Písku a zároveň

původně farář v nedaleké Březnici.

studoval na Husově československé evangelické bohoslovecké fakultě. Pak působil v Netvořovicích u Benešova a v Klatovech. V únoru roku 1938 byl jmenován do Březnice tam se také setkal s prof. Kalousem a Jiřím Vítkem. Vysvěcen na kněze byl 28. září 1938 opět patriarchou G.A. Procházkou. Na žádost prof. Kalouse pak přešel do Příbrami roku 1946 a stal se tam farářem, sídlo v té době měla příbramská náboženská obec rovněž na Březových Horách., kde tedy působili společně do roku 1952, kdy bratr Vítek umírá. Poté spravuje obě náboženské obce a to téměř do své vlastní smrti 13. listopadu roku 2003. viz: Jindra, Martin: *Den, jež učinil Hospodin*; sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006 str.59-60

Závěr

Snahou této práce bylo popsat vývoj náboženského života v celém kontextu prvorepublikových dějin a pokusit se načrtnout jaký vztah měl mezi sebou Československý stát, Církev československá husitská a Církev římskokatolická v tomto období a tuto celonárodní reflexy pak přenést na jednotlivé konkrétní příklady a to Náboženskou obec Církve československé na Březových Horách-Příbram a na společenství, které se vytvořilo kolem kostela Nanebevzetí Panny Marie, všeobecně známého jako Svatá Hora a přilehlé koleje Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele.

Můžeme zde zahlédnout i jistou teologickou reflexi. Církev československá svým postavením a demokratickým zásadám¹⁶¹ musela zcela jistě fascinovat celou řadu sociálně zaměřených Čechů, kteří měli veliké smýšlení o svém novém svobodném státě. Myslím si, že toto se konkrétně na příkladu náboženské obce v Příbrami podařilo prokázat. Jak je patrné z článku týdeníku *Naše Obrana*, který vydávala sociální demokracie či z osobních vzpomínek faráře profesora Františka Kalouse.

Oproti tomu, zde stála katolická církev, která svým důrazem na hierarchii a teologii jistého striktního monoteismu – s důrazem na myšlení, že Bůh je jenom jeden a to jako svrchovaný vládce celého světa v zastoupení papežem, muselo vyvolávat v řadách oněch socialisticky smýšlející populace rozpaky a pocity, že zastupují určitou formu imperialismu a absolutního kapitalismu. To vše bylo podepřeno zkušeností českého národa s rakouským mocnářstvím a napojením jeho státního aparátu na církevní kruhy. To je pak onen možný důvod proč docházelo k tak velkému odlivu věřících z řad Církve římskokatolické a jejím spojováním s národní demokracií.

Jak je z práce zřejmé, i když určitému napojení národních demokratů na klérus, zde bylo, bylo zcela jasně prokázáno, že se to netýkalo celé populace a že i v řadách

161 Viz. *Zatímní řád Církve československé* z 24. ledna 1920; *Status Církve československé* z 8. ledna 1921; *Prozatímní ústava Církve československé uznané Ministerstvem školství a osvěty Československé republiky* z 15. října 1921; *Ústava Církve československé* z 29. března 1931

lidí, kteří vyznávali katolickou víru zůstalo mnoho dělníků a zemědělců. Jak ostatně dokazují manifestační poutě na Svatou Horu.

Je zde patrné, že spojení politického a náboženského života bylo velké a to přes snahu československého státu o vzájemné oddělení, což ostatně bylo také reflektováno v příbramském tisku, který je popsán v práci výše. Je možné na těchto i zcela konkrétních událostech z Příbrami dokázat i jistou krizi římskokatolické víry po první světové válce napříč Evropou a krizi snahy spojit politiku s národem či jistou rovinou nahlížení na svět s tragickými událostmi 20. století a to dokonce v celosvětovém měřítku.¹⁶²

Je pak nutné chápat, že i celosvětové události mají oporu i v tak v malých regionech jako je Příbramsko a domnívám se, že se podařilo této práci prokázat, že nejen historické události mají dopad na malé regiony, ale, že malé regiony mají přímý vliv na celkové historické události a že veliké počiny celého dvacátého století lze právě chápat na pozadí ucelené řady regionálních dějin.

Církev československá, jak dokládá tato práce i v rámci jednotlivých sborů, došla díky své pastorační, učitelské, teologické a kulturní činnosti k ustálení se v rámci demokratické společnosti a k jistému respektu.

Církev římskokatolická, která si musela taky nutně hledat nové cesty jak dosáhnout jisté obrody a zbavit se ducha rakouského mocnářství, také prošla díky svému bohatému kulturnímu dědictví jako je Svatá Hora a svou teologickou úpěnlivou snahou cestu k pro-československému smýšlení a přestože se tak plně nestalo, zejména ze stran levicových k jistému odpolitizování a stala se tak významnou náboženskou silou v novém československém státě.

Vrátíme-li se k původnímu cíli této práce, musíme potvrdit hypotézu, že v počátku dvacátých let docházelo v Příbrami a v okolí k určitým násilnostem a

162 Pospíšil, Ctirad Václav: *Jak na nebi tak na zemi : náčrt trinitární teologie*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007 str. 76; autor se v této knize pojednávající o trinitární teologii a jejím vývoji snaží v kapitole Obraz Boha a uspořádání lidské společnosti snažit dokázat, že důraz katolického myšlení koncem 19. a začátkem 20. století na pojetí Boha jako svrchovaného monarchy spojení se sekularizací společnosti po době osvícení vedl k hluboké krizi evropského myšlení, jež vyústila v tragické konflikty a to v první světovou válku a pak následnému ustanovení radikálních režimů nacismu a komunismu napříč Evropou, které pak vedlo k druhé světové válce. Pokouší se tedy o spojení teologického myšlení a filosofie s politologií a antropologií a jejich dopadem na vývoj společnosti. Tato reflexe nám pak má připomínat jak vše souvisí se vším a dává nám hlubokou sondu i pro bádání historické.

nepřátelským projevům, ale také se potvrdil předpoklad, že v pozdějších letech se situace zcela uklidnila. Což lze dokázat při detailním pohledu na místní tisk, který v prvních letech první republiky jasně agitoval u jedné či druhé církve a později se svým obsahem odklonil od komentování náboženské situace a stal se výhradně politickou záležitostí.

Použité prameny a periodika

Jednací protokol Rady starších Náboženské obce Církve československé 1922 - 1935, uložen v Archivu pražské diecéze Církve československé v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla

Jednací protokol Rady starších Církve československé v Příbrami 1935-1943, uložen v Archivu pražské diecéze Církve československé v Rudné u Prahy, bez katalogového čísla

Krajský orgán Národní jednoty pro okresy: Příbram, Dobříš, Beroun, Hořovice, Mirovice – Horymír, ročník 69, číslo 6, Příbram 10. února 1939

List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost, ročník 14, číslo 21, Příbram 30. května 1920

List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost, ročník 14, číslo 25, Příbram 17. června 1920

List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost, ročník 14, číslo 30, Příbram 30. srpna 1920

List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost, ročník 14, číslo 46, Příbram 11. listopadu 1920

List Československé strany lidové v Čechách – Spravedlnost, ročník 15, číslo 9, Příbram 3. března 1921

Národní týdeník podbrdského kraje – Horymír, ročník 69, číslo 2, Příbram 13. ledna 1939

Národní týdeník podbrdského kraje – Horymír, ročník 69, číslo 3, Příbram 20. ledna 1939

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 3 Příbram 20. ledna 1922

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 35., číslo 43, Příbram 23. října 1936

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 31, číslo 1, Příbram 1. ledna 1932

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 12, Příbram 13. ledna 1922

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 12. Příbram 20. ledna 1922

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 22, číslo 12, Příbram 24. března 1922

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, ročník 32, číslo 24, Příbram 10. června 1932

Naše Obrana, týdeník ČSDSD, číslo 5, ročník 22, Příbram 3. února 1922

Neodvislý týdeník Horymír, ročník 62, číslo 35, Příbram 18. června 1932

Neodvislý týdeník Horymír, ročník 62, číslo 35, Příbram ze dne 18. června 1932

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 49, Příbram 3. prosinec 1921

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 10, Příbram 5. března 1921

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 12, Příbram 19. března 1921

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 43, Příbram 22. října 1921

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 52, Příbram 24. prosince 1921

Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 1, Příbram
1. ledna 1921
Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 42, Příbram
15. října 1921
Politický týdeník příbramského kraje Horymír, ročník 51, číslo 47, Příbram
19. listopadu 1921
Věstník Matice Svatohorské - Svatá Hora, ročník 16, číslo 4, Příbram duben
1936
Věstník Matice Svatohorské - Svatá Hora, ročník 16, číslo 5, Příbram květen
1936
Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora, ročník 1, číslo 1, Příbram 1. ledna
1922
Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora, ročník 11, číslo 5, Příbram květen
1932
Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora, ročník 16, číslo 9-10, Příbram září-
říjen 1936
Věstník Matice Svatohorské – Svatá Hora, ročník 18, číslo 7, Příbram
1. července 1939

Použitá literatura

- 90.let Církve československé husitské*. Církev československá husitská, Praha 2010
- BĚLINA, PAVEL. KAŠE, JIŘÍ. KUČERA, JAN P.: *České země v evropských dějinách*; díl třetí 1756-1918. Paseka, Praha Litomyšl 2006
- BLAŽKOVÁ, LENKA: *Voskařství*; Grada Publishing, Praha 2006
- Bohoslužebná kniha Církve československé husitské – Liturgie*, Blahoslav, Praha 2004
- Dějiny zemí Koruny české II*; třetí vydání. Paseka, Praha, Litomyšl 1995
- FRANZEN, AUGUST: *Malé dějiny církve*. Třetí vydání, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006
- HOLAS, FRANTIŠEK XAV.: *100 kapitol z dějiny Svaté Hory, mariánského poutního místa u Příbramě*. Praha 1928
- HOLAS, FRANTIŠEK XAV.: *Dějiny Svaté Hory u Příbramě*. Arcibiskupství pražské, Praha 1929
- JINDRA, MARTIN: *Den, jež učinil Hospodin*. sborník k 70. výročí založení sboru Církve československé (husitské) v Příbrami na Březových Horách. Náboženská obec Církve československé husitské v Příbrami, Příbram 2006
- KUČERA, ZDENĚK: *Ke kořenům teologie církve radikálního modernismu*. edice Pontes Pragensis, Brno 2001
- KUČERA, ZDENĚK: *Trojiční teologie*. Edice Pontes Pragensis, Brno 2002
- POSPÍŠIL, CTIRAD VÁCLAV: *Jak na nebi tak na zemi : náčrt trinitární teologie*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007
- TONZAR, DAVID: *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církve československé husitské*. Karolinum, Praha 2002
- Ústava Církve československé husitské*
- VELFL, JOSEF: *Příbram v průběhu staletí*. Městský úřad Příbram, Příbram 2003

Přílohy:

první Rada starších Náboženské obce Církve československé pro soudní okres

Příbram zvolená 8. května 1922

Braniš A., horník (Podlesí)

Futro B., horník (Podlesí)

Jeník A., úředník báňského úřadu (Bř. Hory)

Kalous Fr., profesor (Příbram)

Kopecký J., horník (Vysoká Pec)

Manda J., truhlář (Příbram)

Procházka V., holič (Příbram)

Rataj A., učitel (Bř. Hory)

Rambousek Fr., pensista (Bř. Hory)

Riedl J., obuvník (Příbram)

Sybal Jos., horník v.v. (Bř. Hory)

Valta K., učitel (Bř. Hory)

první revizoři účtů Náboženské obce Církve československé pro soudní okres

Příbram

Šíp Jos., úředník (Příbram)

Dobiáš J., poduř. (Bř. Hory)

starostové města Příbram

První významní členové Matice Svatohorské, jak je poznamenáno v Dějinách Svaté

Hory na str. 712:

J. M. nejd. p. Josef Vlasák, velmistr řádů Křížovníků v Praze, předseda

Msgre Emanuel Hrdlička, arcib., vikář a děkan v Příbramě, místopředseda

Václav Soukup, nadlesní v Dušnikách, místopředseda

Stanislav Bambas, profesor náboženství, jednatel

Pavel Svatuška, profesor náboženství, jednatel

Tomáš Zapletal, rektor koleje na Svaté Hoře

Jan Schneider, tajemník v.v.

František Turner, naddělní na Březových Horách

František Čížek, policejní revizor

Jan Ulbert, katecheta

Revizoři účtů byli:

Emanuel Baier, pokladní městské spořitelny

Antonín Kříž, farář ve Višňové

většinu prací pro Matici Svatohorskou prováděli P. Jan Kučera a P. Cyril Jež

šéfredaktorem věstníku Matice – Svatá Hora byl P. Jan Zíka C.SS.R.

Členové koleje Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele na Svaté Hoře v roce 1923

P. Tomáš Zapletal, rektor

P. Cyril Jež, ministr

P. Jan Zíka

P. Jan Kučera

P. Jaroslav Karger

P. Jan Seidl

P. Alois Škrobárek

P. Jan Petrklíček

P. František Lambor

Fr. Bernard Fabín

Fr. Alois Mikulík

Fr. Josef (Kliment) Nosek

Fr. Antonín (Sark.) Král

Fr. Felix Daněček

Fr. František (Jaroslav) Pijáček

Fotografické přílohy:

Náboženská obec Církve československé sbor Mistra Jakoubka ze Stříbra:
(všechny fotografie jsou v Archivu pražské diecéze Církve československé husitské
ve správě Mgr. Martina Jindry a jsou publikovány s jeho laskavým svolením)

Karel Farský sloužící bohoslužbu před kostelem sv. Prokopa kolem roku 1920

prof. František Kalous sloužící bohoslužbu v budově měšťanské školy na
Březových Horách kolem roku 1921

První patriarcha Církve československé sloužící bohoslužbu před kostelem sv.
Prokopa na Březových Horách při své druhé návštěvě únoru roku 1921

**Rada starších církve československé
pro soudní okres Příbram se sídlem v Příbrami**

svolává

**VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ
NÁBOŽENSKÉ OBCE C.Č.S.**

na základě schválení min. školství a nár. osvěty republiky českosl.

na den 8. října 1922 do sálu hotelu „Buchar“

o 2. hodině odpolední.

Počátek přesně ve 2 hod.

Pozvání zástupci pol. správy i ústředí.

PROGRAM:

1. Čtení rozhodnutí min. o schválení obce.	5. Volba faráře.
2. Zprávy Rady starších.	6. Rozpočet na rok 1923.
3. Volba Rady starších a přehližitelů účtů.	7. Volné návrhy předem Radě starších písemně podané.
4. Volba deleg. do diecés. shrom. a k volbě biskupa.	

**Valné hromady má se účastniti každý dospělý člen
náb. obce čl. ze soudního okresu příbramského.**

Legitimace neb vyrozumění od okr. pol. správy přineste s sebou.

Rada starších C. Č. S.

Tiskem ANT. PELZE v Příbrami.

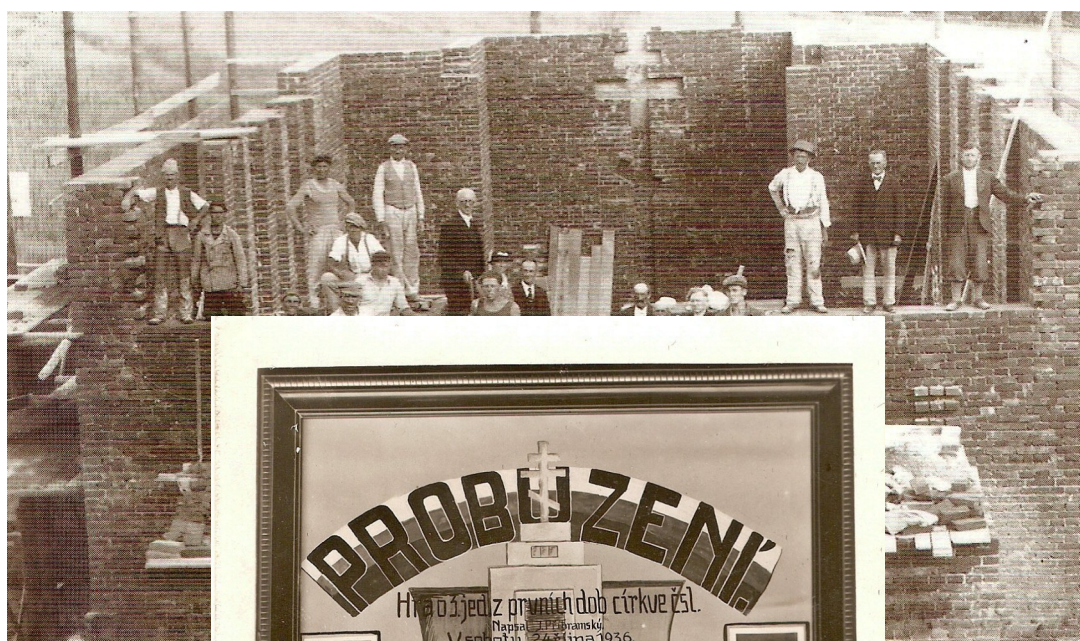
Plakát oznamující svolání Valné hromady, která oficiálně ustanovila příbramskou

Náboženskou obec Církve československé z roku 1922

Stavba sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra na Březových Horách v létě roku 1936

Rada starších Náboženské obce Církve československé z roku 1936

První výkop stavby sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra z 11. května roku 1936

Plakát oznamující slavnostní otevření sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra konaného

25. října roku 1936

*Člověk se přičinil,
Bůh pomohl,
dílo dokončeno.*

**Rada starších církve československé
pro soudní okres příbramský**

zve Vás

k slavnosti otevření sboru

církve československé

na pamět M. Jakoubka ze Stříbra

v neděli 25. října 1936 o 9. hodině dopoledne na Březových Horách.

Pojad:

- V 9 h. dop.:** Sraz u Prokopského kostelíka.
Uvítání patriarchy slavnostním chorálem.
Vzpomínka na zesnulého patriarchu K. Farského.
Průvod ke sboru (dětí, studující, korporace, zást. obcí, hudba, prapory, duchovní, ženy, muži).
- O půl 10. h.:** Slavnostní otevření sboru.
Uvítání předsedou rady starších a starostou města Březových Hor.
Proslov zástupce města Stříbra.
Projev patriarchy Dr. G. A. Procházky.
- V 10 h. dop.:** Slavnostní bohoslužba br. patriarchy (zpěv č. 3 a 96, hymna).
Po bohoslužbě prohlídka rozhledny a společný oběd v restauraci u Jiřího z Poděbrad.
- O 3. h. odp.:** Odpolední bohoslužba, zejména pro mládež, s promluvou br. patriarchy.
Br. farář A. Koula z Tmáně (zpěv č. 142 a 11).
- O 5. h. odp.:** Večerní bohoslužba. Br. farář A. Šimšík z Vinohrad (zpěv č. 7 a 33).

V průvodu hornická hudba p. Prokopa Korejse z Příbramě.

**V předvečer slavnosti
v sobotu dne 24. října v 8 hodin večer u Jiřího z Poděbrad
premiera divadla**

Probuzení

od J. Příbramského z počátků církve československé.

prof. František Kalous, první farář Církve československé na Příbramsku

Jiří Vitek, druhý farář Církve československé n
Náboženské obce Březové Hory

František Božovský, druhý farář Náboženské obce Církve československé Příbram
a třetí farář Náboženské obce Církve československé husitské, se svými vnoučaty
ve sboru Mistra Jakoubka ze Stříbra